

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА
Факультет фінансів

Кафедра фінансів імені Віктора Федосова

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА
ПРОГРАМА

«Митна справа»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

**07 «Управління та
адміністрування»**

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

**072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»**

Форма навчання: _____ **очна (денна)** _____
очна (денна), заочна, дистанційна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему **«Митна безпека в системі фінансової безпеки держави»**

(назва теми)

здобувача _____ **Шлапак Юлія Олексіївна** _____
(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: ____к.е.н., доцент Лаврухін В.В. _____
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: ____д.е.н., професор Буряченко А.Є. _____
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Київ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД МИТНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	6
1.1. Сутність та складники фінансової безпеки	6
1.2. Характеристика митної безпеки в контексті забезпечення національних інтересів держави	8
1.3. Кількісні параметри митної безпеки: методичні підходи визначення ...	14
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА МИТНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ДИНАМІКА.....	20
2.1. Визначення фінансової безпеки України у 2017-2023 р.р.	20
2.2. Ключові компоненти митної безпеки в Україні	24
2.3. Вплив військового стану на фінансову та митну безпеку України	33
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ	37
3.1. Рекомендації щодо забезпечення митної безпеки на основі адаптації до інтегрального рівня митної небезпеки	37
3.2. Пріоритети забезпечення митної безпеки держави у період воєнного стану та післявоєнного відновлення України	43
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54
ДОДАТКИ.....	61

ВСТУП

Актуальність теми. Один з вирішальних елементів, що стосується глобалізації економіки, полягає у забезпеченні митної безпеки країни. Митна безпека впливає на економічну стабільність нації. Вона включає контроль над зовнішньоекономічною діяльністю, який цілиться на підтримку місцевих виробників, протидію контрабанді та охорону прав на інтелектуальну власність. Ці задачі повинні бути вирішені через зміцнення митного нагляду, використання тарифних та нетарифних регулюючих механізмів.

Сьогоднішній стан митної безпеки в Україні є критично важливим, оскільки реформи, ініційовані Державною митною службою України, мають на меті збільшення контрольних заходів та обсягів товарообігу через державні пункти пропуску.

Забезпечення митної безпеки в Україні зумовлено численними чинниками, проте ключовими є рівень корупційних загроз від посадових осіб у контексті контрабанди, а також ступінь захисту місцевих виробників в умовах сильної конкуренції з імпортними товарами.

У контексті воєнного стану, проголошеного Указом Президента України від 24.02.2022, питання фінансової безпеки країни стає ще більш актуальним. Оборона держави, її армія та захисні органи потребують стабільного фінансування, як з внутрішніх, так і з міжнародних джерел.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні питання забезпечення митної безпеки розглядали у своїх роботах вітчизняні фахівці в галузі митної справи, а саме: І. Бережнюк, А. Войцещук, М. Губа, І. Крисоватий, А. Мазур, П. Пашко, П. Пісной, Д. Приймаченко, О. Руренко, А. Стельмахук та інші вчені. Однак деякі аспекти митної безпеки, пов'язані з управлінням ризиками в митній сфері, залишаються недостатньо висвітленими.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження визначено встановлення сутності і змісту, форм і методів забезпечення митної безпеки в системі фінансової безпеки держави та розробка рекомендацій щодо її вдосконалення.

Враховуючи вказану мету дослідження, сформульовано наступні *завдання*:

- визначити сутність та складники фінансової безпеки
- надати характеристику митної безпеки в контексті забезпечення національних інтересів держави;
- розглянути кількісні параметри митної безпеки та методичні підходи визначення;
- проаналізувати аспекти фінансової безпеки України у 2017-2023 р.р.;
- визначити ключові компоненти митної безпеки в Україні ;
- дослідити вплив військового стану на фінансову та митну безпеку України;
- скласти рекомендації щодо забезпечення митної безпеки на основі адаптації до інтегрального рівня митної небезпеки;
- визначити пріоритети забезпечення митної безпеки держави у період воєнного стану та післявоєнного відновлення України.

Об'єкт дослідження – митна безпека України.

Предмет дослідження - форми і методи забезпечення митної безпеки в системі фінансової безпеки держави та розробка рекомендацій щодо її вдосконалення

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять наукові праці з питань митного регулювання ЗЕД. В основу дослідження покладено загальнонаукові та спеціальні методи пізнання:

- абстрактно-логічний – для аналізу фахової літератури, теоретичного узагальнення й формування висновків щодо сутності митної безпеки та напрямків її удосконалення;
- декомпозиції – для розкриття мети дослідження та постановки завдань;
- методи аналізу та синтезу – для дослідження рівня визначення митної безпеки України.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. В роботі узагальнено практику Держмитслужби України з визначення митної безпеки України та напрямів її коригування, встановлено роль митної безпеки

України в системі фінансової безпеки держави та розроблено рекомендацій щодо її вдосконалення.

Інформаційною базою дослідження є офіційні дані Держмитслужби України, Міністерства фінансів України, дослідження та наукові публікації з досліджуваної проблеми.

РОЗДІЛ 1

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД МИТНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

1.1. Сутність та складники фінансової безпеки

Аналізуючи фахові публікації, можна виявити різні підходи до розуміння понять економічної та фінансової безпеки. Т.І. Єфименко підкреслює значущість національної безпеки для суверенної держави, вважаючи економічну безпеку основним елементом цієї системи. За словами Єфименко, економічна безпека охоплює економічні, політичні та правові умови, які забезпечують захист національних інтересів і стійкість економічної системи від внутрішніх і зовнішніх загроз. Автор виділяє ключові аспекти економічної безпеки, такі як ресурсний, енергетичний, фінансовий, воєнно-економічний, технологічний, продовольчий і демографічний [36, с. 73].

Науковиця також визначає фінансову безпеку як невід'ємну частину економічної безпеки, основою якої є стабільний стан монетарної системи, спрямованої на економічне зростання. Основні індикатори фінансової безпеки включають стійкість валютної, банківської та бюджетно-податкової систем, а також здатність держави сприяти ефективному функціонуванню та розвитку економіки [36, с. 74].

Фінансова безпека як складова національної безпеки є фундаментом для економічного прогресу країни, забезпечуючи її суверенітет, територіальну цілісність та високий рівень життя для громадян. В мирний період стратегії громадської безпеки, цивільного захисту, розвитку оборонно-промислового комплексу, кібербезпеки та інформаційної безпеки України залежать від економічного та фінансового потенціалу держави, як це визначено законодавством.

Дослідження фінансової безпеки держави зустрічається у роботах науковців у сферах юридичних, економічних наук, політології, соціології, а також науки

державного управління. Однак, попри широке вивчення, це поняття так і не отримало однозначного визначення та законодавчого закріплення. Термінологічне висвітлення поняття «фінансова безпека держави» подано у праці А. Полторак [27, с. 32] (Додаток А).

Пропонується теоретичний підхід до розуміння фінансової безпеки держави як комплексу умов, що дозволяють фінансовій системі країни функціонувати ефективно, забезпечуючи її захист від внутрішніх та зовнішніх загроз. Оцінка цієї безпеки здійснюється через ряд індикаторів стану грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, боргової безпеки, а також безпеки небанківського фінансового сектору, щоб визначити, чи здатна система витримувати потенційні загрози та сприяти збалансованому розвитку.

Традиційний підхід до фінансової безпеки держави ілюструє думка О. Мелих, який стверджує, що під фінансовою безпекою слід розуміти забезпечену від загроз систему, що дозволяє ефективно використовувати фінансові ресурси на користь окремих осіб і суспільства загалом [23, с. 271].

Конфліктологічний підхід до визначення сутності фінансової безпеки представив О. Підхомний, розглядаючи її як загальну характеристику можливих наслідків конфліктів інтересів учасників фінансових відносин. Відповідно до цього підходу, фінансова безпека включає захист майнових, бюджетних, інвестиційних, кредитних, валютних, інфляційних та боргових аспектів [37, с. 52–53].

У Законі України "Про національну безпеку" визначено національну безпеку як стан забезпечення державного суверенітету України, її демократичному прогресивному розвитку та безпечним умовам для життя і добробуту громадян) перед лицем реальних і потенційних загроз [3].

Серед основних викликів та загроз у сфері фінансової безпеки зазначені високий рівень тіньової економіки, втрата доходів державного бюджету через схеми уникнення оподаткування, в тому числі через ерозію податкової бази за допомогою використання офшорних юрисдикцій, а також розповсюдження явища легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом [17, с. 186].

У контексті задач, визначених у Стратегії фінансової безпеки, виокремлено стратегічні ініціативи пов'язані з фінансовим моніторингом, такі як: реалізація мінімальних стандартів Плану боротьби з розмиванням бази оподаткування та уникненням оподаткування прибутків; запровадження дієвих податкових норм для контрольованих іноземних корпорацій; захист національної фінансової системи від легалізації злочинно отриманих доходів, фінансування тероризму, а також розповсюдження зброї масового знищення [17].

Фінансова безпека як правова категорія в рамках Національної стратегії у сфері прав людини та Цілей сталого розвитку України до 2030 року виступає як захисник та гарант інтересів, прав і свобод не лише окремих соціальних груп, але всіх членів суспільства [12, с. 220].

У конституційно-правовій моделі соціальної держави ключовим аспектом є обов'язок держави надавати громадянам умови для особистого розвитку та економічної незалежності. Це спрямовано на забезпечення кожного індивіда можливістю досягати господарської самостійності, що є фундаментом для їхнього загального благополуччя.

На державному рівні, аналіз фінансової безпеки через застосування спеціалізованих інструментів, особливо індикаторів фінансової безпеки, дозволяє виявляти реальні та потенційні загрози для національних інтересів у фінансовому секторі. Це, у свою чергу, сприяє своєчасному формуванню стратегій та вжиттю заходів для запобігання та протидії викликам і загрозам, що можуть перешкодити сталому економічному розвитку країни.

1.2. Характеристика митної безпеки в контексті забезпечення національних інтересів держави

Митна безпека України відіграє важливу роль у забезпеченні економічної безпеки країни, оскільки представляє собою злагоджене взаємодію політичних та економічних завдань, що підтримують реалізацію національної митної політики. В рамках визначення економічної безпеки критеріями оцінки стану економіки

служать певні показники або індикатори, які відтворюють реальну картину економічної стабільності [9].

Категорія "митна безпека" розглядається як засіб захисту державних інтересів в сфері митного оподаткування, а конкретніше визначення цього поняття можна знайти в законодавчих актах та працях українських вчених. Додаток Б пропонує різні підходи до тлумачення митної безпеки.

Щодо розуміння терміна "митна безпека", існує кілька підходів. Згідно з основним та найбільш поширеним підходом, митна безпека сприймається як стан захищеності митних інтересів країни (за П. В. Пашко та П. Я. Пісним [26] – включно економічних інтересів), або захист митного кордону. Ця концепція митної безпеки, закріплена законодавчо, та підтримана більшістю науковців, буде використана як база для подальшого аналізу.

В Україні наразі відсутнє чітко визначене законодавче уявлення про митні інтереси країни, що є значним недоліком, адже така невизначеність ускладнює чітке визначення і обмеження поняття «митна безпека». Це негативно впливає на ефективність заходів, спрямованих на забезпечення митної безпеки. Тому, для глибшого розуміння, ми звертаємося до європейського законодавства та наукових поглядів щодо цього питання. Зокрема, в Митному кодексі ЄС [28] акцентується на захисті фінансових інтересів держав-членів, що дає підставу вважати митні інтереси переважно фінансовими.

С.В. Шевчук підкреслює необхідність розмежування між митними інтересами держави та митними інтересами суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Він вважає, що митні інтереси держави мають бути частиною її національних інтересів, що включають соціально-економічне, екологічне, політичне, правоохоронне, зовнішньоекономічне, інформаційне, культурне спрямування і реалізуються на мікро-, макро- та наднаціональному рівнях у контексті митної справи, забезпечуючи ефективну модель захисту митної та національної безпеки [38, с. 44]. Водночас, митні інтереси суб'єктів ЗЕД часто конфліктують з державними, адже пріоритетом для суб'єктів ЗЕД є прибуток, що може призвести до порушень митних регуляцій.

М.М. Разумей розглядає митні інтереси як інтегральну складову національних інтересів держави, вказуючи на їх тісний зв'язок із реалізацією митної справи. Ці інтереси впливають на ефективність економічної системи, сприяють зменшенню загроз національній безпеці, стабільності в соціумі, а також на сфери, пов'язані з митною діяльністю. Окрім того, митні інтереси обумовлені поточним станом зовнішньоекономічних відносин, задоволенням матеріальних потреб громадян, ступенем виконання стратегічних соціально-економічних орієнтирів, а також захистом культурного та інформаційного простору держави [29, с. 33].

Аналізуючи різні підходи до категорії «митні інтереси», можна виділити три основні напрями, які формують ці інтереси: (рис. 1.1).

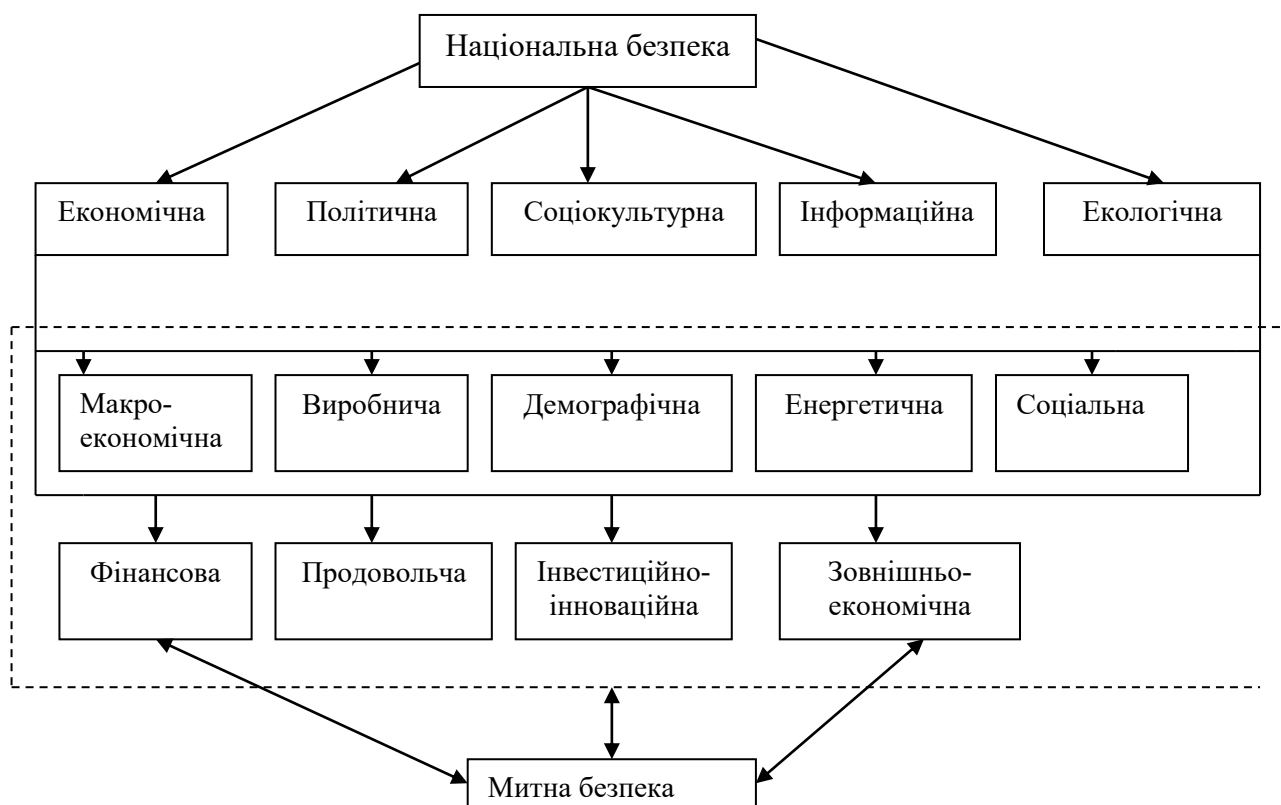


Рисунок 1.1 - Митна безпека в системі складових національної безпеки держави [21]

1. Нівелювання актуальних загроз економічній безпеці держави, що включає боротьбу з контрабандою, несанкціонованим ввезенням

товарів, та іншими митними правопорушеннями, які можуть підривати економіку.

2. Забезпечення ефективної роботи митних органів, яке передбачає оптимізацію митних процедур, вдосконалення законодавства та підвищення кваліфікації митних службовців для швидкого та якісного обслуговування торговельних та особистих потоків.

3. Забезпечення сталого економічного розвитку країни через зміцнення митного регулювання, що сприяє збалансованому імпорту та експорту, відповідає економічним стратегіям держави та сприяє її економічній незалежності і конкурентоспроможності.

Сфера митних інтересів держави в основному зосереджена на досягненні конкретних економічних результатів та на дотриманні митного законодавства учасниками зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) та контролюючими органами. Це підкреслює важливість митної безпеки у загальному контексті економічної стабільності країни.

Різні науковці відносять митну безпеку до різних складових загальної безпеки держави. Деякі розглядають митну безпеку як частину економічної безпеки, інші акцентують на її значенні для національної безпеки. Також існує думка, що митна безпека одночасно є складовою фінансової та зовнішньоекономічної безпеки [21, с. 177].

Національна безпека представляє собою широку категорію, яка охоплює всі аспекти забезпечення безпеки держави, включаючи економіку, громадян та територію. Економічна безпека, у свою чергу, вважається однією з ключових складових національної безпеки. Митна безпека тісно пов'язана з усіма аспектами економічної безпеки, зокрема з фінансовою та зовнішньоекономічною. Важливий аспект митної безпеки — це забезпечення доходів до державного бюджету через мита, ПДВ, акцизи, які виступають економічними інструментами фінансування бюджету і, таким чином, є основою бюджетно-податкової безпеки. Таке розуміння підкреслює зв'язок між митною безпекою і стабільністю фінансової системи держави.

Категорія «митна безпека» тісно пов'язана із зовнішньоекономічною безпекою, оскільки вона включає в себе забезпечення держави від негативних зовнішніх економічних впливів та сприяння створенню умов для розвитку національної економіки. Зокрема, митна безпека допомагає в реалізації стратегій, які забезпечують країну можливістю ефективно взаємодіяти у світовій економіці, зокрема через оптимізацію митного оформлення, що важливо для швидкого та безперешкодного переміщення виробничих факторів через митний кордон.

Макроекономічна безпека, у свою чергу, визначається як стан економіки, де досягається збалансованість макроекономічних пропорцій. Митна безпека впливає на макроекономічні показники через регулювання експортно-імпорتنих операцій, що також сприяє формуванню бюджетних надходжень завдяки митним платежам. Таким чином, митна безпека безпосередньо впливає на економічну стабільність країни.

Крім того, митна безпека має зв'язок з інвестиційно-інноваційною безпекою. Захист митних інтересів і наявність ефективних, прозорих процедур митного оформлення створюють сприятливий інвестиційний клімат. Це сприяє безперешкодному транспортуванню виробничих ресурсів та товарів через митний кордон, що є критичним для залучення інвестицій та реалізації інноваційних проєктів [23, с. 162]. Таке середовище відіграє ключову роль у залученні зарубіжних інвестицій та розвитку новітніх технологій в країні.

Виробнича безпека відіграє ключову роль у економіці країни, адже вона забезпечує ефективне використання та модернізацію наявних виробничих потужностей, сприяє інноваційності та підвищує конкурентоспроможність національної економіки. У контексті глобалізації, імпорту сировини та обладнання, а також експорту продукції є невід'ємними аспектами масштабного виробництва, що також вимагає належного митного регулювання для підтримки виробничої безпеки.

Продовольча безпека включає забезпечення внутрішнього ринку необхідними імпортними харчовими продуктами і, у випадку загроз, може передбачати обмеження експорту вітчизняних продуктів. Регуляція цих процесів

через митне оформлення відіграє значущу роль у забезпеченні продовольчої безпеки, що є важливим компонентом митної безпеки.

Енергетична безпека зорієнтована на ефективне використання та розподіл енергетичних ресурсів, що включає наявність достатньої кількості виробників та постачальників енергії. Імпорт обладнання чи сировини, необхідних для підтримки енергетичної інфраструктури, також потребує митного регулювання, що сприяє формуванню енергетичної безпеки.

Соціальна безпека та демографічна безпека розглядаються як забезпечення гідного рівня життя громадян і захист від демографічних загроз. Зв'язок митної безпеки з цими аспектами є більш опосередкованим, але все ж важливим, оскільки належне митне регулювання може сприяти створенню умов для соціального розвитку, включно з підтримкою ринку праці та загальною стабільністю в країні.

Таким чином, митна безпека впливає на широкий спектр інших сфер безпеки, від виробничої до соціальної, і є фундаментальним елементом у підтримці стабільності та розвитку національної економіки.

Згідно з дослідженнями науковців, визначення ефективності митної безпеки можна здійснювати через аналіз кількох ключових індикаторів. Основні з них — це повнота сплати митних платежів та ефективність виявлення митних правопорушень. Ці показники безпосередньо відображають, наскільки добре митні органи виконують свої функції та у якій мірі вони забезпечують законність та порядок на митних кордонах.

Збитки, які держава несе через неповне виконання митних органами своїх обов'язків, зокрема через економічну контрабанду та недостовірне декларування товарів, є іншим важливим індикатором. Величина таких збитків свідчить про рівень захищеності митних кордонів та ефективність функціонування митної системи в цілому [9].

Забезпечення високої ефективності та надійності митної системи України за допомогою адекватної діяльності митних органів ставиться як головна мета митної безпеки. В цьому контексті, успіх у досягненні цієї мети можна

вимірювати через зниження випадків порушень, збільшення обсягу правильно сплачених митних платежів, та зменшення збитків від незаконної діяльності на кордонах.

Варто виділити такі етапи реалізації митної безпеки (рис. 1.2).

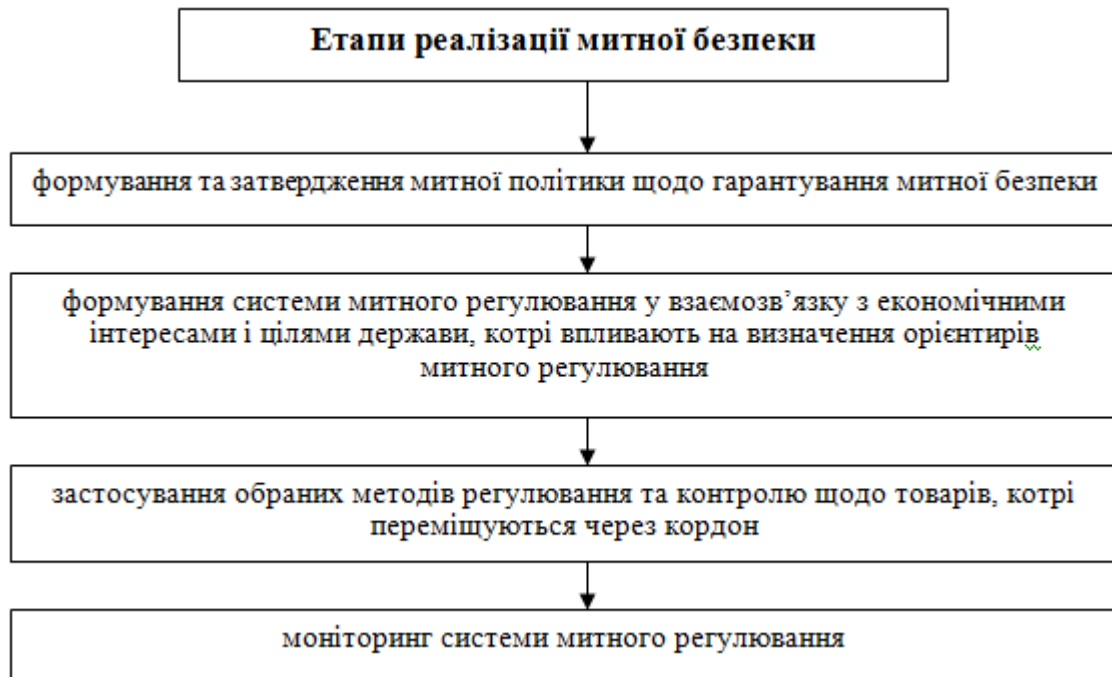


Рисунок 1.2 - Етапи реалізації митної безпеки [9]

Фіскальна складова відіграє ключову роль у забезпеченні митної безпеки України, оскільки це не лише спосіб забезпечення доходів державного бюджету через митні платежі, але й засіб захисту національних економічних інтересів. Ця складова охоплює заходи у зовнішньоекономічній та фінансовій сферах, спрямовані на підтримання стабільності національної економіки.

Ефективність виконання митною службою бюджетних завдань залежить від різних факторів, зокрема від ефективності самої митної служби, адекватності бюджетного фінансування цих органів, а також від курсу державної митної політики і її законодавчого підґрунтя. Загальноекономічна ситуація в країні також має суттєвий вплив на митну безпеку [10].

Отже, митна безпека являє собою складну категорію, розуміння якої потребує чіткого визначення митних інтересів держави. Наразі однією з проблем є

відсутність чітко визначеного переліку митних інтересів, закріпленого на законодавчому рівні, що ускладнює формулювання і реалізацію митної політики. Ініціатива закріплення такого переліку у законодавстві може значно покращити ситуацію, оскільки дозволить всім зацікавленим сторонам мати чітке розуміння пріоритетів у сфері митної безпеки і відповідно планувати та реалізовувати митні процедури.

1.3. Кількісні параметри митної безпеки: методичні підходи визначення

Із аналізу статті 7 МК України стає зрозумілим, що українське законодавство встановлює низку ключових інструментів для забезпечення ефективної митної діяльності. До таких інструментів належать: визначення порядку переміщення товарів через митний кордон країни, їх митний контроль і оформлення, впровадження тарифних і нетарифних регуляцій зовнішньоекономічної діяльності, інкасування митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, класифікація товарів за українськими нормами, державний контроль нехарчової продукції при ввезенні, протидія контрабанді, регулювання діяльності митниць та інші дії для реалізації державної митної політики. Важливо зазначити, що в залежності від обраних критеріїв для класифікації, обсяг та склад цих інструментів може змінюватися.

У нашому дослідженні ми пропонуємо розділити інструментарій митної безпеки на такі основні блоки:

Розробка нормативно-правових актів для регулювання митної справи: включає законотворчу діяльність Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та інших державних органів, що встановлюють правила переміщення товарів через митний кордон, їх митний контроль і оформлення, застосування регуляторних механізмів, передбачених законодавством, збір митних платежів та інше.

Нормативно-правова база: основа митної безпеки, яка включає законодавство, що регулює митну діяльність, встановлює порядок переміщення

товарів через митний кордон, їх митне оформлення та контроль, а також застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання.

Адміністративні заходи: включають різні форми контрольно-наглядової діяльності, такі як перевірка сертифікатів про походження товарів, особисті огляди, верифікація документів та інші оперативні заходи, що здійснюються митними службовцями.

Організаційно-технічне забезпечення: включає розвиток і підтримку матеріальної і технічної інфраструктури митних органів, зокрема інформаційні технології, системи збору та аналізу даних, що сприяють оптимізації митних процесів.

Економічні інструменти: охоплюють заходи тарифного регулювання, такі як встановлення мит, податків і зборів, і нетарифного регулювання, наприклад, квоти, ліцензії та інші обмеження, що впливають на зовнішньоекономічну торгівлю.

Міжнародне співробітництво: включає участь у міжнародних договорах і угодах, співпрацю з митними та правоохоронними органами інших країн, що сприяє координації дій на міжнародному рівні та ефективному контролю над переміщенням товарів.

Захист прав учасників зовнішньоекономічної діяльності: забезпечення можливостей для оскарження рішень митних органів, захист конфіденційності інформації, а також створення сприятливих умов для ведення міжнародного бізнесу [15, с. 79].

Варто підкреслити, що класифікація інструментів для забезпечення митної безпеки є орієнтовною. Як було зазначено раніше, окреме існування компонентів цього механізму неможливе через їхню взаємозалежність.

В сучасних умовах ефективність митного контролю забезпечується за рахунок ризик-орієнтованого підходу, який зосереджує увагу на тих зовнішньоекономічних операціях, які несуть великі ризики. Для оцінки ризиків враховуються такі фактори, як тип митної декларації, митні режими, особливості та методи переміщення товарів через митний кордон України, а також результати

аналізу ризиків. Такий підхід дозволяє митникам приділяти підвищену увагу таким аспектам, як коректність визначення митної вартості та класифікації товарів при їх розміщенні в митний режим імпорту, зокрема у випадках, коли існує висока ймовірність порушення митного законодавства.

Ризик-менеджмент у сфері митної діяльності включає аналітичну роботу митних органів з виявлення, оцінювання та аналізу ризиків, розробку заходів для зниження ризиків, їхню ефективну імплементацію та контроль за виконанням цих заходів [7, с. 109]. Згідно з національним законодавством, митні органи на підставі результатів використання системи управління ризиками, яка може бути як ручною, так і автоматизованою, обирають форми і обсяги митного контролю. Законодавча база для цього була оновлена в Митному кодексі [1] України відповідно до закону [2] у початку 2020 року, що закріплює обов'язок посадових осіб митних органів дотримуватися обраних форм і обсягів митного контролю. Процес розробки та втілення практичних заходів з ризик-менеджменту враховує результати ризик-аналізу, потребу в ресурсах та очікувані наслідки від реалізації цих заходів. Оцінка стану митної безпеки країни проводиться через аналіз якісних і кількісних індикаторів, які описують стан митної справи в країні і ефективність роботи митних органів.

Основні показники для оцінки митної безпеки включають:

1. Відсоток митних платежів в загальних доходах Державного бюджету України.
2. Відсоток митних платежів у структурі податкових надходжень Державного бюджету.
3. Номінальна величина митного тягаря на економіку країни.
4. Ефективність збору митних платежів.
5. Митне навантаження на імпорт.
6. Рівень ефективності боротьби з митними порушеннями [10].

Також для аналізу митної безпеки використовується показник фіскальної ефективності митної справи, що визначається як різниця між фактичною сумою отриманих платежів та теоретичною сумою, яка б могла бути стягнута при

повному оподаткуванні усіх зовнішньоторговельних операцій. Менший розрив між цими сумами свідчить про вищий рівень митної безпеки. Порогові значення цього індикатора визначаються через експертні оцінки та порівняльний аналіз з даними інших країн. Втім, важливо розуміти, що такі показники не завжди вичерпно відображають інтереси держави у сфері митної безпеки (Рис. 1.3) [1].

На рисунку 1.3 представлена класифікація індикаторів митної безпеки, розділених за фіскальними та регулюючими аспектами. Ці інструменти мають на меті підвищення доходної частини державного бюджету та сприяння розвитку міжнародної торгівлі.

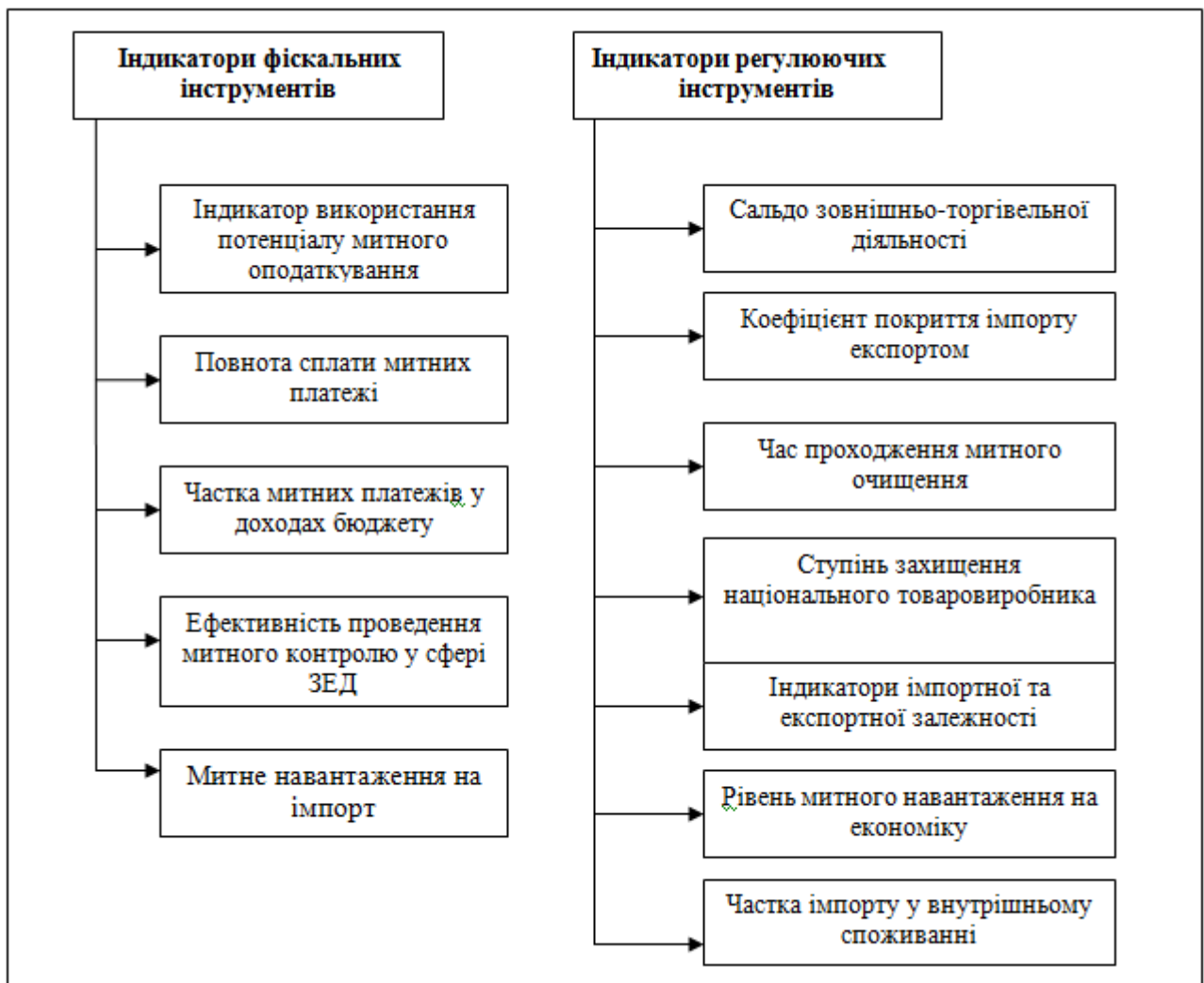


Рисунок 1.3 - Індикатори митної безпеки, що характеризують фіскальні та регулюючі інструменти митного регулювання в Україні [7]

На рисунку 1.3. представлена класифікація індикаторів митної безпеки, розділених за фіскальними та регулюючими аспектами. Ці інструменти мають на меті підвищення доходної частини державного бюджету та сприяння розвитку міжнародної торгівлі. Індикатор ефективності використання митного оподаткування вимірюється через співвідношення фактичних надходжень від митних платежів до потенційно можливої суми, яка б могла бути зібрана при повному оподаткуванні всього обсягу імпорту. Також необхідно враховувати показники неточного декларування та економічної контрабанди при оцінці повноти сплати митних платежів.

Індикатор ефективності використання митного оподаткування вимірюється через співвідношення фактичних надходжень від митних платежів до потенційно можливої суми, яка б могла бути зібрана при повному оподаткуванні всього обсягу імпорту. Також необхідно враховувати показники неточного декларування та економічної контрабанди при оцінці повноти сплати митних платежів.

Коефіцієнт співвідношення імпорту та експорту розраховується як відношення загального обсягу експорту до обсягу імпорту. Індикатори залежності від експорту та імпорту визначаються, відповідно, як частка експорту в ВВП та частка імпорту в ВВП [9]. Зовнішньоекономічна та митна безпека тісно пов'язані з митним оподаткуванням. Через диференціацію ставок митного тарифу, митне оподаткування виконує роль засобу протидії контрабанді, нераціональному розподілу імпорту та експорту, і негативного сальдо у зовнішній торгівлі. З іншого боку, це сприяє вільному пересуванню товарів, робочої сили, і капіталу, створюючи сприятливі умови для економічного розвитку через інтеграцію у світові економічні процеси.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА МИТНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ДИНАМІКА

2.1. Визначення фінансової безпеки України у 2017-2023 р.р.

В Україні оцінка стану фінансової безпеки країни виконується відповідно до Методичних рекомендацій Міністерства економічного розвитку та торгівлі, а також з використанням глобального індексу конкурентоспроможності [39]. Затверджені Міністерством економіки наказом № 1277 від 29 жовтня 2013 року, ці рекомендації включають перелік з 32 основних показників фінансової безпеки України, їх порогові значення та методику обрахунку інтегрального індексу фінансової безпеки, заснованого на вагових коефіцієнтах, отриманих шляхом експертних оцінок [5].

Процес обрахунку рівня фінансової безпеки ґрунтується на визначенні ключових складових, нормуванні кожного індикатора та формуванні загального інтегрального показника згідно з методикою, викладеною у рекомендаціях по розрахунку економічної безпеки країни [5]. Список відповідних індикаторів розміщений у додатку В, а методика визначення субіндексів для кожного компонента фінансової безпеки за допомогою вагових коефіцієнтів представлена в Додатку Д. Нормовані значення показників варіюються від 0 до 1 (або від 0% до 100%). Ці показники інтегруються у загальний індекс фінансової безпеки відповідно до методики, викладеної в додатку Е.

Для аналізу фінансової безпеки України, яка є ключовою частиною національної безпеки, застосовуються методичні рекомендації Міністерства економічного розвитку та торгівлі України. Згідно з цими рекомендаціями, оцінка проводиться шляхом інтеграції нормованих значень показників з використанням їхніх вагових коефіцієнтів (табл. 2.1)

Таблиця 2.1 - Динаміка інтегральних показників складників фінансової безпеки за методичними рекомендаціями Міністерства економічного розвитку та торгівлі України за 2017–2023 роки [31]

Інтегральний індикатор	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Банківська безпека	38	49	46	42	40	36	38
Безпека небанківського фінансового ринку	30	32	32	36	34	29	31
Боргова безпека	24	23	29	28	32	28	30
Бюджетна безпека	65	67	69	52	63	60	61
Валютна безпека	62	68	64	70	67	62	65
Грошово-кредитна безпека	27	29	31	30	31	27	29

Цей процес включає наступні кроки:

Збір даних: спочатку збираються дані за кожним із 32 показників фінансової безпеки, які визначені у методичних рекомендаціях.

Нормування показників: кожен показник нормується, тобто приводиться до шкали від 0 до 1 (або від 0% до 100%), що дозволяє уніфікувати різні типи даних і зробити їх порівнянними.

Застосування вагових коефіцієнтів: для кожного показника застосовуються вагові коефіцієнти, які відображають важливість кожного індикатора у загальній структурі фінансової безпеки. Ці коефіцієнти розроблені на основі експертних оцінок.

Розрахунок інтегральних показників: інтегральні показники кожного елемента фінансової безпеки формуються шляхом сумування нормованих значень, помножених на відповідні вагові коефіцієнти.

Аналіз і інтерпретація результатів: отримані інтегральні показники аналізуються для визначення стану фінансової безпеки. Низькі значення інтегральних показників можуть вказувати на потенційні ризики або слабкі місця у фінансовій стабільності країни.

Підхід дозволяє систематично оцінити рівень фінансової безпеки та виявити ключові області, які потребують уваги або втручання з боку державних інституцій для зміцнення економічної стабільності країни.

Згідно з таблицею 2.1, індикатори фінансової безпеки в Україні демонструють такі тенденції:

Інтегрований показник банківської безпеки виявився в спаді на 5-7% щорічно з 2018 року. Серед позитивних аспектів варто відзначити активні дії банківської системи та регуляторів у сфері зниження рівня непрацюючих активів. Однак серйозним занепокоєнням є монополізація ринку найбільшими банками, де частка п'яти найбільших банків досягає 60%.

Безпека небанківського фінансового ринку зазнала зростання на 6% у 2021 році порівняно з 2018 роком. Загальний показник значною мірою залежить від "Частки надходжень страхових премій трьох найбільших страхових компаній", який є чутливим до їхніх коливань.

Субіндекс боргової безпеки показав зростання на 33% на кінець аналізованого періоду, свідчаючи про зниження боргового навантаження. Це підкреслює успіх державних інституцій у нарощуванні резервів та управлінні боргом.

Валютна безпека залишалася стабільною протягом 2018-2021 років. Варто відмітити зниження рівня доларизації грошової маси на 15% у 2020 році порівняно з 2018 роком, з подальшим незначним зростанням у 2021 році на тлі кризи, коли населення зазвичай віддає перевагу збереженню коштів у іноземній валюті.

Бюджетна безпека перебувала у стабільних рамках з 2017 по 2019 рік, але у 2020 році через пандемію, яка призвела до зменшення ділової активності та доходів населення, спостерігалось зниження бюджетного дефіциту до -5% ВВП.

Грошово-кредитна безпека продемонструвала зниження показників на кінець аналізованого періоду, зокрема через зростання частки споживчих кредитів майже удвічі, що вказує на збільшення беззаставних кредитів серед фізичних осіб і зменшення кредитної активності серед юридичних осіб.

Динаміку інтегрального показника фінансової безпеки України у 2017-2021 р.р. наведено на рис. 2.1.

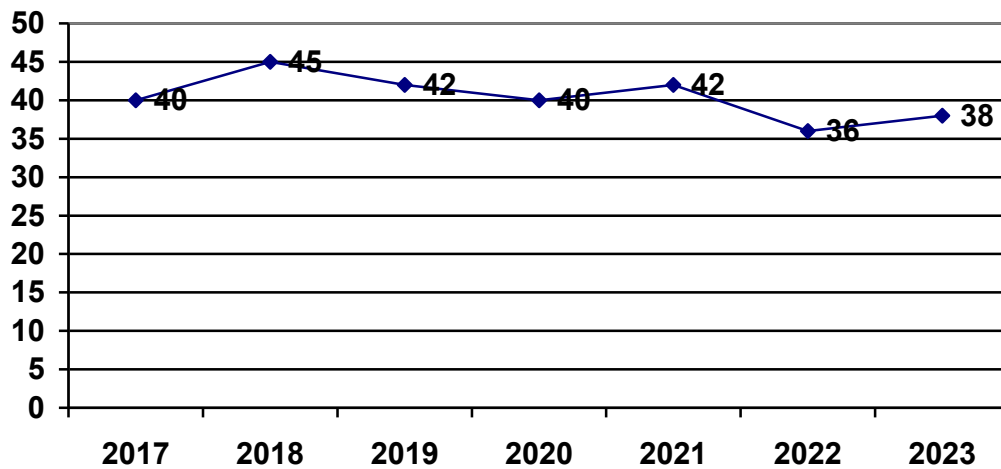


Рисунок 2.1 - Динаміка інтегрального показника фінансової безпеки України у 2017-2023 р.р. [31]

Інтегральний показник фінансової безпеки України в останньому періоді демонструє невеликі коливання на рівні 40-45 балів, що вказує на певну стабільність, але також підкреслює потребу в подальшому вдосконаленні фінансового управління. Важливим аспектом є зусилля регуляторів та держави з управління фінансовими ресурсами для забезпечення фінансової безпеки держави. Індекс глобальної конкурентоспроможності, який розробляється Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ), включає оцінки економічної конкурентоспроможності країн на основі статистичних даних та результатів опитувань керівників компаній. У рейтингу за 2017–2018 роки Україна піднялася на чотири позиції, зайнявши 81-ше місце, що свідчить про певні позитивні зміни. Однак у 2019 році країна втратила дві позиції, опустившись на 85-те місце серед 141 країни, з особливим падінням у секторі фінансових систем, де Україна опустилася на 19 позицій, до 136-го місця.

У 2021 році, згідно з World Competitiveness Rankings-2021, Україна зайняла 54-те місце серед 64 країн, що показує значне поліпшення у порівнянні з попередніми роками [39]. Це відображає зусилля держави в напрямку покращення

конкурентоспроможності, особливо в умовах глобалізації та змін у світовій економіці. Для зміцнення фінансової безпеки України важливо визначити декілька ключових напрямів, які включають:

Оптимізація системи оподаткування: необхідно підвищити функціональність податкової системи, що може включати реформування податкових ставок, спрощення податкового законодавства, посилення боротьби з податковими ухиленнями, та покращення адміністрування податків. Такі зміни повинні сприяти збільшенню доходів державного бюджету та стимулюванню економічної активності.

Збалансованість бюджетів: збільшення доходної частини бюджету, оптимізація витрат та використання неемісійних та емісійних джерел фінансування для покриття дефіцитів є критичними для стабілізації фінансового стану країни. Це може включати покращення ефективності використання бюджетних коштів та розширення бази доходів.

Формування достатніх фінансових ресурсів для кризових ситуацій: з огляду на потенційні кризи, зокрема викликані війною, важливо мати достатньо фінансових ресурсів для мобілізації в умовах надзвичайних подій. Це включає нагромадження резервів та планування екстрених заходів.

Вдосконалення боргової політики: ефективне управління державним боргом є ключовим для забезпечення фінансової стабільності. Це може включати реструктуризацію існуючих зобов'язань, пошук вигідних умов займів, та розвиток внутрішнього ринку державних цінних паперів.

Зниження темпів інфляції: стабілізація цін є важливою для збереження купівельної спроможності населення та зменшення економічної невизначеності. Заходи можуть включати монетарну політику національного банку, контроль за зростанням цін на базові товари та послуги.

Активізація кредитування: підтримка доступу до кредитів для малого та середнього бізнесу, а також для приватних осіб, може стимулювати економічне зростання. Це включає поліпшення умов кредитування, зниження процентних ставок та підтримку банківської системи для здійснення стійкого кредитування.

2.2. Ключові компоненти митної безпеки в Україні

Щоб оцінити ефективність митної політики України, необхідно ретельно проаналізувати низку індикаторів митної безпеки (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Індикатори митної безпеки України [24; 25]

Індикатори	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Частка митних доходів у податках і зборах, %	50,4	49,0	46,7	42,6	43,9	33,19	40,01
Частка митних доходів у доходах ДБУ, %	39,9	39,8	37,4	33,4	36,6	17,36	18,02
Коефіцієнт покриття експорту імпортом	0,88	0,84 -	0,95	0,98	0,93	0,8	0,57

Аналіз показників індикаторів митної безпеки України виявляє значні коливання в частках митних доходів у доходах Державного бюджету та податкових надходженнях країни протягом останніх років. Ці зміни відображають вплив зовнішніх шоків, зокрема пандемії COVID-19 та військових дій.

У 2020 році частка митних доходів значно знизилася через пандемію, яка спричинила закриття кордонів та введення карантинних заходів, що негативно позначилося на міжнародній торгівлі та товарообігу. Відновлення цих показників спостерігалось у 2021 році, що може бути пов'язано з поступовим зняттям обмежень та відновленням торгівельної активності.

Однак, 2022 рік приніс нові виклики внаслідок російської агресії, що призвело до суттєвого зниження митних доходів. Це мало негативний вплив на економічну стабільність країни. Незважаючи на це, у 2023 році спостерігається зростання митних доходів, що свідчить про адаптацію України до змінених умов ведення міжнародної торгівлі та здатність реагувати на зовнішні загрози.

Особливу увагу варто звернути на стабільно високий внесок митних доходів у загальні податкові надходження країни. За період з 2018 по 2021 рік частка митних доходів складала не менше 42,6%. У 2017 році митні надходження навіть перевищили доходи від внутрішніх податків та зборів, підкреслюючи їхнє значення для фінансової системи України. Проте, у 2022 році цей показник

знизився до 33,19%, що відображає тимчасові економічні складнощі. Зростання до 40,01% у 2023 році позитивно характеризує поточну динаміку та показує покращення управління митними доходами. Детальний аналіз питомої ваги митних платежів до дохідної частини Державного бюджету здійснено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 - Результати роботи митних органів у напрямі забезпечення надходжень митних платежів до Державного бюджету України, 2017–2023 р.р., млн. грн. [25]

Найменування показника	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Доходи Державного бюджету України	907358	1060922	998 278	1076016	1296852	1787395	2671998
Податкові надходження	747214	881821	799776	851115	1107090	949764,	1203544
У т.ч., надходження митних платежів	317060	370161	373305	362419	490510	320952	481480
ПДВ з ввезених на територію України товарів	250530	295377	289760	274113	380714	253053	366158
Акцизний податок (імпорт)	41989	47708	53460	57846	79592,8	41653,8	74762,7
Ввізне мито	23898	26560	29855	30203	30203	26246,0	40559,4
Приріст надходжень митних платежів, %	133,88	116,75	106,4	90,7	135,34	65,43	150,02
Питома вага митних платежів у загальному обсязі доходів Державного бюджету України, %	39,9	39,8	37,4	33,4	36,6	17,36	18,02

Зростання коефіцієнта покриття експорту імпортом в Україні в період з 2017 до 2021 року свідчило про успішний розвиток вітчизняних виробників і їх конкурентоспроможність на міжнародних ринках. Це вказує на здатність країни генерувати достатньо товарів для експорту, не тільки для покриття власних потреб у імпорті, але й для підтримки позитивного торговельного балансу.

Однак, через воєнну агресію росії, що розпочалася в 2022 році, Україна зіткнулася з серйозними викликами, які суттєво вплинули на економіку. Зокрема, знищення та захоплення значної кількості металургійних та вугільних підприємств, проблеми з енергопостачанням та ускладнення умов логістики

значно ускладнили можливості для експорту. Це призвело до зменшення коефіцієнта покриття експорту імпортом: в 2022 році він впав до 0,8, а в 2023 році — до 0,57.

Таке падіння коефіцієнта вказує на перевагу імпорту над експортом, що може вести до від'ємного торговельного балансу та збільшення зовнішнього боргу. У таких умовах важливо для держави знайти шляхи підтримки та стимулювання вітчизняних виробників, особливо у ключових експортних галузях, та шукати альтернативні логістичні та енергетичні рішення для забезпечення стабільності експортної діяльності.

Аналіз структури митних платежів в Україні виявляє значну роль цих платежів у формуванні доходів Державного бюджету. Особливе місце займає податок на додану вартість (ПДВ), який є ключовим джерелом митних надходжень.

За даними на 2020 рік, ПДВ складав 77,8% від усіх митних платежів, що також становило 27,5% доходів Державного бюджету України. Ці дані підкреслюють вагомість митних платежів, зокрема ПДВ, у загальній структурі бюджетних доходів.

У наступні роки, 2021-2023, частка ПДВ у загальній сумі митних платежів показала невеликі коливання: від 77,62% у 2021 році до 78,84% у 2022 році, та зниження до 76,05% у 2023 році. Ці зміни відображають незначну варіативність у внеску ПДВ до митних доходів.

Проте частка цих надходжень у загальному обсязі доходів Державного бюджету зазнала більш значного зменшення: з 29,36% у 2021 році до 14,16% у 2022 році, і далі до 13,70% у 2023 році. Таке різке зниження у 2022 та 2023 роках може бути пов'язане з загальноекономічними змінами, в тому числі з економічними наслідками воєнних дій та іншими зовнішніми викликами, які вплинули на митну діяльність та обсяги зовнішньоторговельних операцій.

Ці дані (рис. 2.2) надають важливий контекст для розуміння динаміки доходної частини Державного бюджету України і підкреслюють необхідність

постійного моніторингу та адаптації митної політики з метою оптимізації бюджетних надходжень.

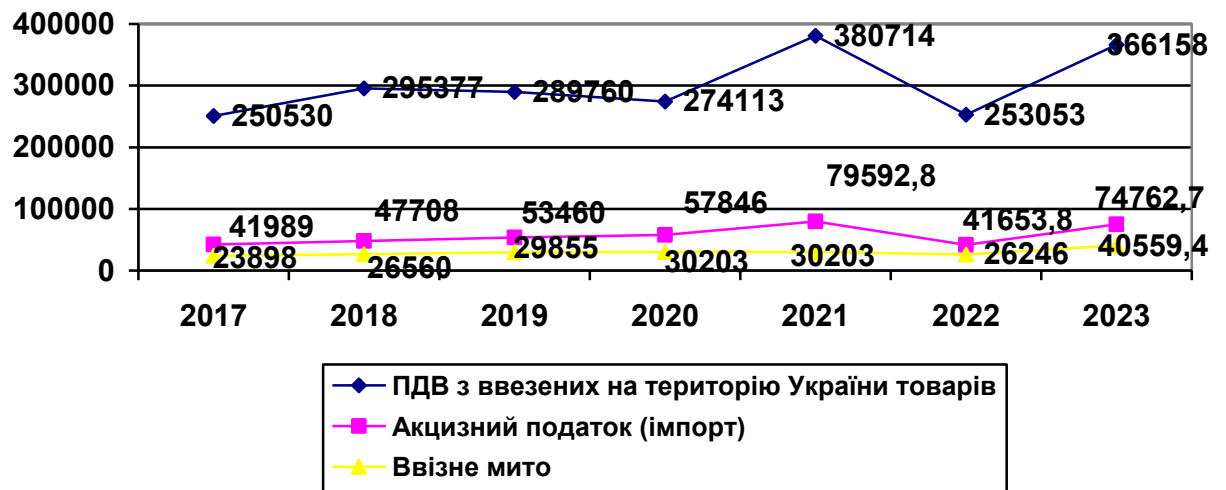


Рисунок 2.2 - Динаміка справляння фіскальнозначущих митних платежів в Україні, млн. грн. 2017–2023 рр. [25]

Запровадження системи електронного адміністрування ПДВ у 2015 році стало важливим кроком у боротьбі з махінаціями пов'язаними з цим податком в Україні. Ця система значно підвищила прозорість процесів і дозволила збільшити надходження ПДВ до державного бюджету, завдяки ефективнішому контролю та обмеженню можливостей для ухилення від сплати податків.

Щодо акцизного податку, цей період також показав позитивну динаміку зростання доходів. З 2017 по 2021 рік надходження збільшились з 41,989 млн грн до 79,592.8 млн грн, що свідчить про збільшення обсягу акцизних товарів або підвищення ставок акцизу. Проте у 2022 році відбулось зниження до 41,653.8 млн грн, що могло бути пов'язано з економічними наслідками воєнного стану і зменшенням виробництва або споживання акцизних товарів. Однак, у 2023 році спостерігається відновлення цих показників до 74,762.7 млн грн, що може бути індикатором відновлення економічної активності.

Контрабанда продовжує залишатися серйозною проблемою для митної безпеки України. Незаконний перетин товарів через митний кордон, а також

заниження вартості митних платежів та зборів, підривають економічну стабільність країни та зменшують потенційні доходи держави. Наявність спеціального розділу у Митному кодексі України, присвяченого протидії контрабанді, підкреслює серйозність, з якою українська держава підходить до цієї проблеми і намагається контролювати та мінімізувати її наслідки [1].

Відсутність точної статистики ускладнює оцінку реальних економічних втрат від контрабанди товарів, оскільки без достовірних даних неможливо точно аналізувати обсяги недоотриманих митних платежів. Така ситуація робить складним визначення точного впливу контрабанди на національну безпеку.

У системі митного контролю України основна увага часто зосереджена на кримінальних аспектах контрабанди, таких як перевезення наркотиків і психотропних речовин, що важливо для забезпечення суспільної безпеки, проте такий підхід може відволікати від необхідності зосередження на економічних наслідках контрабандної діяльності.

Один із методів, що може сприяти визначенню обсягів контрабанди, полягає у використанні зіставлення офіційних даних української статистики експорту та імпорту зі статистикою країн-партнерів щодо експорту в Україну. Аналізуючи розбіжності між тим, скільки товарів заявлено як експортовані до України з інших країн, та тим, що зареєстровано як імпортоване в Україну, можна отримати оцінку обсягу товарів, що могли бути ввезені в країну нелегально.

Цей метод дозволяє визначити не тільки величину потенційної контрабанди, але й виявити "слабкі зв'язки" у системі митного контролю, що вимагають уваги та вдосконалення для зміцнення економічної безпеки країни [26, с. 82].

За даними статистичної інформації зовнішньої торгівлі країн-партнерів України, з яких із високою ймовірністю ввозяться контрабандні товари, визначено ймовірний обсяг тіньової торгівлі (контрабанди) з 2016 р. по 2020 р. включно (рис. 2.3).

За інформацією Державної митної служби, у 2020 році було виявлено 14 тисяч порушень митних правил на загальну суму 2,6 мільярда гривень. Судовим розглядом цих справ було накладено стягнення, у вигляді конфіскацій товарів та

штрафів, на суму майже 1,2 мільярда гривень, що на 34% перевищує показник 2019 року. Це демонструє, що, незважаючи на митний контроль, державний бюджет України недоотримує значні кошти у формі податків і митних платежів.

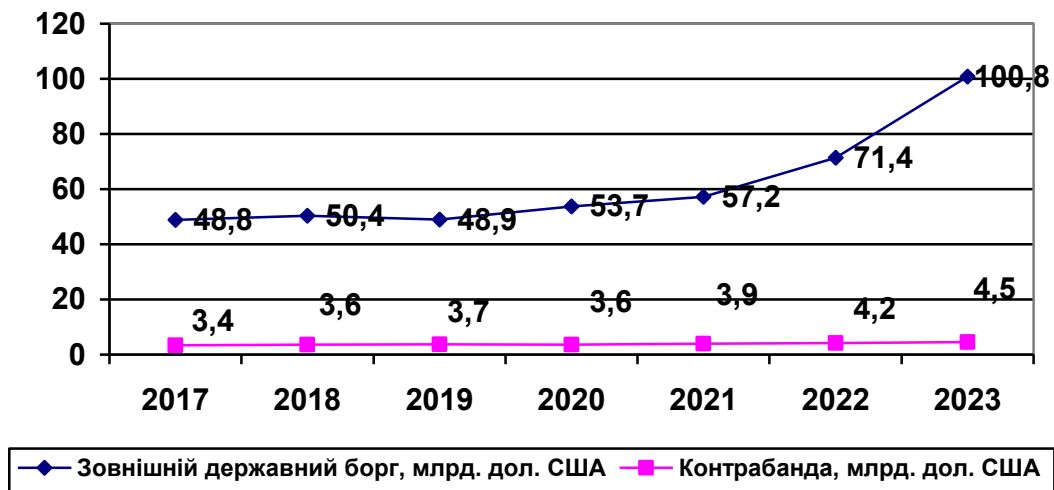


Рисунок 2.3 - Динаміка зовнішнього державного боргу та контрабанди товарів через митний кордон України у 2017–2023 рр. [25]

Аналіз статистики країн-партнерів та Державної служби статистики показує, що обсяг контрабанди, ввезеної в Україну, перевищує обсяг контрабанди, виявленої під час митного контролю, на 30%. Якщо врахувати, що приблизно третина від загальної суми контрабанди мала б сплачуватися як митні платежі та податки, то державний бюджет щорічно може втрачати від одного до трьох мільярдів доларів. Такі кошти могли б бути використані для погашення зовнішніх боргів України.

Боротьба з контрабандою, зміцнення безпекових функцій митниці та відповідальність працівників митниці є ключовими аспектами реформи митниці в Україні, що не лише сприятиме збільшенню доходів до бюджету, але й забезпечить розвиток прозорого бізнес-середовища.

2.3. Вплив військового стану на фінансову та митну безпеку України

Воєнний стан, спричинений військовою агресією росії, становить серйозну зовнішню загрозу, яка має значний негативний вплив на фінансову систему України і її обороноздатність.

Розраховані індикатори фінансової безпеки України за період 2020-2022 рр. за даними [9, 10] демонструє табл. 2.4

Таблиця 2.4 -Динаміка зміни індикаторів фінансової безпеки України до та після повномасштабного вторгнення, %

Індикатори	Роки			Зміна 2022/2020 , %	Зона безпеки/ небезпеки у 2022 р.
	2020	2021	2022		
Боргове навантаження на державний бюджет (не > 60 %)	60,80	48,90	82,60	21,80	небезпечна зона
Рівень регулювання цін, цінові диспропорції (не >107 %)	105, 00	110,00	126,60	21,60	небезпечна зона
Частка ОВДП у сумі внутрішньо-го державного боргу, (не менше 70%)	99,80	99,80	99,9	0,10	безпечна зона
Забезпечення міжнародними резервами (не <8%)	18,70	15,50	20,5	1,80	безпечна зона
Частка іноземного банківського капіталу у загальному обсязі банківського капіталу (не > 30 %)	37,04	36,36	33,96	-3,08	небезпечна зона
Рівень сумнівної заборгованості у кредитному портфелі (не більше 10%)	37,80	27,20	38,10	0,30	небезпечна зона
Обсяг кредитування банками реального сектору економіки, % до ВВП (не менше 30)	23,00	19,50	21,00	-2,00	небезпечна зона

Джерело: сформовано автором за [24; 25]

У цьому контексті забезпечення фінансової безпеки стає ключовою умовою національної безпеки. Це передбачає виконання наступних завдань:

Перше, надання пріоритету і послідовне вирішення питань, що стосуються фінансування оборонного сектора країни. Це включає забезпечення стабільного та адекватного бюджетування потреб оборони.

Друге, організація бюджетних витрат має базуватися на принципах адресності, повноти, прозорості та пропорційності. Це забезпечить ефективне використання ресурсів не тільки для потреб військовослужбовців, але й для соціального захисту цивільного населення.

Третє, інтеграція в глобальну систему фінансової безпеки важлива для підтримки стабільності через взаємодію з міжнародними фінансовими інституціями та системами фінансової безпеки країн Європи.

Четверте, необхідно здійснювати ретельний розрахунок ризиків, які можуть виникнути у функціонуванні банківської, кредитної та валютної систем. Розробка ефективних стратегій їх попередження і подолання є критично важливою для забезпечення стійкості фінансового сектору.

Ці заходи мають на меті не лише відновити та підтримувати фінансову стабільність в Україні, але й забезпечити необхідні умови для розвитку країни навіть у умовах воєнного конфлікту.

Дані показників стану фінансової безпеки (табл. 2.4) демонструють, що у зоні небезпеки за результатами 2022 року знаходяться п'ять з обраних для аналізу індикаторів.

Зміна відношення державного та гарантованого державою боргу до ВВП України є критичним індикатором боргового навантаження на бюджет країни у контексті фінансової безпеки. У 2021 році цей показник був на оптимальному рівні 48,9%, але вже у 2022 році він різко зріс до 82,6%, перевищивши порогове значення в 60%. Протягом 2020-2022 років цей показник збільшився на 21,8%.

Це збільшення обумовлене потребою фінансувати оборонні заходи та адресувати нагальні соціальні питання на тлі повномасштабної війни, що має значні наслідки для фінансової стабільності країни. Важливо розуміти, що без перспективи реструктуризації чи списання боргів, таке зростання боргового навантаження може мати дестимулюючий вплив на економіку.

З іншого боку, рівень інфляції також показує тривожні тенденції. Якщо у 2020 році інфляція становила 105,0%, то до 2022 року вона зросла до 126,6%. Прискорення інфляції було викликано наслідками війни, включаючи руйнування підприємств та інфраструктури, порушення виробництва і ланцюгів постачання, зростання виробничих витрат, а також ажіотажний попит на деякі товари та послуги. Курсові коливання та погіршення очікувань серед населення та бізнесу є також важливими факторами, що впливають на інфляційні процеси.

Таким чином, Україні потрібно активно працювати над зміцненням фінансової безпеки, враховуючи зовнішні шоки та внутрішні виклики, щоб забезпечити економічну стабільність і обороноздатність країни.

За останні роки спостерігається зниження частки іноземного банківського капіталу в загальному обсязі банківського капіталу в Україні. Протягом 2020-2022 років частка іноземного капіталу знизилася на 3,1%, але все ще залишається вищою за прийнятний поріг на 3,96%. Така динаміка свідчить про поступове зміцнення внутрішніх джерел фінансування в банківському секторі, що може вказувати на збільшення стабільності національної банківської системи.

У контексті кредитного ризику, рівень непрацюючих кредитів (NPL) зріс лише на 0,3% з 2020 по 2022 рік, але загальний показник у 28,1% значно вищий за допустимі 10%. Це свідчить про високий рівень кредитного ризику в банківському секторі, що вимагає додаткових заходів для зменшення ризиків та підвищення якості кредитного портфеля.

Кредитування реального сектору економіки також зазнало зменшення загалом на 2% за період з 2020 по 2022 рік, хоча в 2022 році порівняно з попереднім роком було зафіксовано зростання на 1,5%. Втім, незважаючи на це зростання, рівень кредитування залишається недостатнім, що вказує на проблеми в доступі бізнесу до фінансових ресурсів, особливо у світлі економічних викликів, викликаних воєнними діями.

З іншого боку, стабільним і незмінним залишається показник частки облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) у загальній сумі внутрішнього державного боргу, що склав близько 99,8% у 2020-2021 роках та злегка зріс у

2022 році. Це свідчить про стабільність та домінування цього інструменту на борговому ринку.

Таким чином, фінансова система України зіштовхується з різними викликами, але також демонструє здатність адаптуватися та знаходити стабільність у певних аспектах своєї діяльності, що є позитивним сигналом у складних умовах.

Співвідношення міжнародних резервів до ВВП вказує на період, протягом якого держава може підтримувати стандарт життя при повністю недіючій національній економіці. Розгляд цього показника, мінімальне значення якого встановлене на рівні 8%, виявив задовільну ефективність навіть у складних умовах.

У контексті великої війни, що розгорнулась між росією та Україною, а також через запровадження в Україні воєнного стану та тимчасове припинення роботи деяких митних органів, відбулося істотне зниження активності учасників зовнішньоекономічної діяльності. Це позначилося на виконанні індикативних показників зі збору митних платежів, затверджених Міністерством фінансів України. Додатковий вплив на виконання цих показників мала лібералізація Верховною Радою України податкових умов на імпорт товарів під час воєнного стану, внаслідок чого в 2022 році було звільнено від сплати митних зборів товари на загальну суму 179,3 млрд грн, з яких 79,3 млрд грн становили пільгове оподаткування відповідно до нового законодавства [25].

За підсумками 2023 року до держбюджету України було перераховано 459,7 млрд грн митних та інших платежів, що складає 94,4% від плану, зазначеного у 487,0 млрд грн. При цьому доходи від митних платежів у 2023 році зросли на 158,9 млрд грн, або на 52,8% порівняно з попереднім роком.

На ситуацію з надходженнями митних платежів у 2023 році вплинули наступні чинники:

Розгортання повномасштабного конфлікту росії проти України, що спричинило запровадження воєнного стану в Україні. Це призвело до зменшення виробничих потужностей, зміни транспортних маршрутів, блокування морських

торгових портів, закриття повітряного простору країни та тимчасове припинення роботи деяких митниць;

Введення в першому півріччі року пониженої ставки ПДВ у 7% і знижених ставок акцизного податку на імпорту пального. Через це зменшення ставок ПДВ не надійшло до бюджету 24 018,4 млн грн, а акцизного податку – 10 042,5 млн грн;

Блокада у листопаді та грудні руху вантажного транспорту на польсько-українському кордоні, організована польськими перевізниками. За оцінками Держмитслужби, через це в листопаді бюджет не отримав 9,87 млрд грн, а в грудні – приблизно 10,85 млрд грн;

Затвердження законодавчих ініціатив, що стосуються пільгового оподаткування імпортованих товарів під час воєнного стану. У 2023 році загальна сума, яка не була стягнута з імпортованих товарів, склала 173,8 млрд грн, що на 5,6 млрд грн менше, ніж у попередньому році. Найбільшу частку пільг, що становить 34,5% від загальної суми звільнень від сплати митних платежів або 60 млрд грн, отримали товари оборонного призначення. Також значний обсяг пільг (48,7 млрд грн або 28% від умовно нарахованих митних платежів) було надано на імпорту підакцизних товарів, використовуваних для виробництва тютюнових та алкогольних виробів [25].

Протягом 2022 року, за даними Державної митної служби України, було зареєстровано 11 098 випадків порушення митних правил на суму 2,9 мільярда гривень, що на 3,6% перевищує показники попереднього року. Загалом було розглянуто 9 825 справ, з яких 5 721 було передано до суду. В результаті судових розглядів було накладено штрафи на загальну суму понад 1,8 мільярда гривень. Крім того, у цей рік було конфісковано предмети правопорушень на загальну суму 697,5 мільйона гривень, серед яких промислові товари на 457,5 мільйона гривень, продовольчі товари та сільгосппродукція на 49 мільйонів гривень, валюта на 147,3 мільйона гривень, а транспортні засоби на 43 мільйони гривень [10].

У 2023 році митниці виявили 11 935 порушень митних правил на загальну суму 8,9 мільярда гривень, що утричі більше ніж у попередньому році. Було

конфісковано предмети правопорушень на загальну суму понад 938 мільйонів гривень, з них промислові товари на 716 мільйонів гривень, продовольчі товари та сільгосппродукція на 88 мільйонів гривень, валюта на понад 73 мільйони гривень, а транспортні засоби на 61 мільйон гривень. Було розглянуто 3 493 справи, по яких було накладено адміністративні штрафи на суму 110 мільйонів гривень, з яких 80 мільйонів гривень було залучено до державного бюджету. На судовий розгляд було передано 6 912 справ на суму 6,4 мільярда гривень, результати яких призвели до конфіскацій та штрафів на загальну суму 2 мільярди гривень, з яких 1,04 мільярда гривень склали конфіскації, а 963 мільйони гривень – штрафи.

Таким чином, незважаючи на умови воєнного стану, Державна митна служба України продовжує бути ключовим джерелом митних зборів до державного бюджету, сприяючи підтримці зовнішньоекономічної діяльності українських компаній.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

3.1. Рекомендації щодо забезпечення митної безпеки на основі адаптації до інтегрального рівня митної небезпеки

Митна компонента відіграє ключову роль у фінансуванні державного бюджету та забезпеченні економічної безпеки країни. Особливе значення має адаптація української митної політики до стандартів Європейського Співтовариства, спрямована на підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності та зміцнення державних інтересів в глобальній торгівлі.

Одним із критичних аспектів митної політики є неперервне та якісне переміщення вантажів і людей через кордони, що вимагає вдосконалення системи митного контролю. Такий контроль повинен ефективно протистояти транскордонній злочинності, тероризму, а також виявляти контрабанду наркотиків, вибухівок, ядерних та хімічних компонентів. Від цього залежить не лише економічне благополуччя, але й військова, продовольча, екологічна та радіологічна безпека країни [10].

З огляду на збільшення обсягів міжнародної торгівлі, митний контроль має постійно підвищувати свою продуктивність та захищати національні інтереси, мінімізуючи потенційні економічні збитки. Це ставить перед митними органами завдання модернізації своїх методів роботи та залучення нових функцій для досягнення стратегічних цілей держави. Практична імплементація цього підходу передбачає адаптацію процесів митної безпеки до сучасних викликів і ризиків [7, с. 110], узагальнена модель якої наведена на рис. 3.1.

Узагальнена модель процесу адаптації містить сім часткових процесів. Розглянемо основні операційні завдання для кожного часткового процесу.

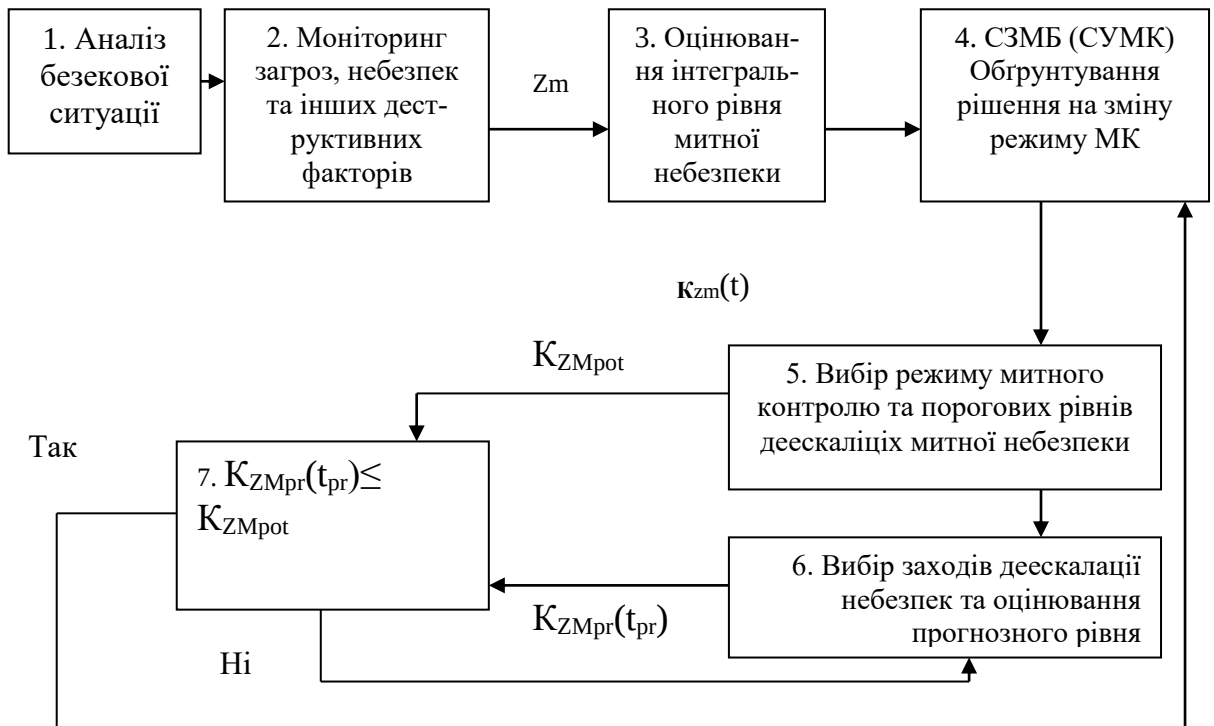


Рисунок 3.1 – Узагальнена модель процесу забезпечення митної безпеки на основі адаптації до інтегрального рівня митної небезпеки (загрози) [7]

В першому частковому процесі адаптації, аналізу безпекового середовища, основні оперативні завдання полягають у комплексному оцінюванні геополітичної, політико-дипломатичної, воєнної, економічної та інформаційної сфер. Цей аналіз зосереджений на виявленні та оцінці потенційних і реальних загроз, які можуть вплинути на реалізацію національних інтересів країни. Завданням також є ідентифікація сприятливих умов, які можуть бути використані для зміцнення національної безпеки.

Операційні завдання включають:

1. Моніторинг глобальних та регіональних політичних розвитків — визначення змін у міжнародних відносинах, що можуть вплинути на політичну стабільність.
2. Аналіз воєнних конфліктів і збройних загроз — оцінка потенційної загрози з боку збройних конфліктів або військових дій.
3. Економічний аналіз — дослідження економічних тенденцій та їх впливу на національну економіку, зокрема на митну безпеку.

4. Вивчення інформаційного простору — аналіз інформаційних потоків і стратегій, які можуть використовуватися для дестабілізації або пропаганди проти держави.
5. Оцінка зовнішньоекономічних ризиків — аналіз зовнішньоекономічних відносин, торговельних бар'єрів та можливостей для налагодження співпраці.

У рамках комплексного аналізу митної обстановки визначення найнебезпечніших факторів і тенденцій, які впливатимуть на ефективність митної безпеки, є критично важливим. Важливі аспекти для врахування включають:

Глобальні і регіональні нестабільності — зростання міжнародних напруженостей та конфліктів може впливати на торгівлю та митні операції, особливо в зонах, які є ключовими для маршрутів поставок.

Економічна взаємозалежність держав — посилення глобалізації підсилює взаємозалежність країн, що може призводити до збільшення конкуренції за ресурси та ринки, викликаючи економічні та політичні конфлікти.

Транснаціональна злочинність та тероризм — зростання міжнародного екстремізму і тероризму створює прямі загрози для митної безпеки через можливість контрабанди зброї, наркотиків та інших нелегальних товарів.

Технологічні змагання — боротьба за доступ до новітніх технологій може впливати на митні регуляції та політики, особливо у сфері високих технологій і критично важливих індустрій.

Кризи у макроекономіці — нестабільність у макроекономічних умовах може призводити до фінансових криз, що в свою чергу впливає на міжнародну торгівлю та митну політику.

Політична нестабільність та кризи демократії — збільшення політичної нестабільності, зростання сепаратистських рухів і криза владних структур в окремих країнах можуть призвести до дестабілізації міжнародних відносин.

Економічні санкції та торговельні війни — санкції та протекціоністські заходи між країнами можуть вплинути на потоки товарів і послуг, викликаючи необхідність адаптації митних процедур.

Важливість співпраці України з провідними світовими та регіональними міжнародними організаціями у формуванні зовнішньополітичних умов для забезпечення економічної безпеки країни є критичною. Підтримка взаємовигідних відносин на двосторонньому рівні може зіткнутися з викликами, коли сильніші держави намагаються нав'язати свою волю слабшим, що може призвести до порушень міжнародного права, включаючи небезпеки, пов'язані з розповсюдженням ядерної зброї, технологій подвійного призначення, а також зростанням тероризму, піратства, організованої злочинності та інших форм незаконної діяльності.

Другий частковий процес: моніторинг загроз і небезпек

Система моніторингу економічної обстановки є ключовим елементом для забезпечення національної безпеки, яка вимагає постійного оновлення інформації про поточні і потенційні загрози. Ефективність стратегічного планування забезпечення економічної безпеки значною мірою залежить від здатності правильно ідентифікувати ці загрози та оцінювати їх рівень, масштаб та тенденції зміни. Основними завданнями моніторингу є:

1. Збір і аналіз інформації про загрози та їхні динаміки.
2. Оцінка кількісних і якісних характеристик загроз.
3. Визначення потенційних впливів цих загроз на національну безпеку.
4. Підготовка рекомендацій для реагування та мінімізації негативного впливу.

Третій частковий процес: оцінювання інтегрального рівня митної небезпеки

Оцінювання інтегрального рівня митної небезпеки виконується з використанням удосконаленого методу аналізу ієрархій (MAI) та моделі M7. Цей підхід дозволяє інтегрувати різноманітні дані та індикатори в єдину модель, яка допомагає зрозуміти загальний рівень митної небезпеки і, відповідно, формувати стратегії для її зниження. Основні кроки включають:

1. Визначення та ієрархізація основних факторів митної небезпеки.
2. Кількісний аналіз цих факторів.
3. Синтез отриманих даних для формування комплексної оцінки.
4. Використання результатів для стратегічного планування та реагування.

Ці процеси формують основу системи забезпечення національної та економічної безпеки України, дозволяючи адаптуватися до змінних міжнародних умов і забезпечувати стійкість держави у відповідь на зовнішні та внутрішні виклики.

Для цього будується трирівнева модель оцінювання (рис. 3.2), та вводяться вихідні дані в модель М7.



Рисунок 3.2 – Трирівнева ієрархія оцінювання інтегрального рівня митної небезпеки $K_{ZM}(t)$ [7]

Оцінювання інтегрального рівня митної небезпеки (МН) на момент часу t_1 здійснюється по формулі: .

$$K_{ZM}(t_1) = F\{U_{M1}(t_1), \dots, U_{Ms}(t_1)\},$$

де $F\{*\}$ – знак функціоналу; $U_{M1}(t_1), \dots, U_{Ms}(t_1)$ – вектор показників загроз (небезпек) по кожній із S сфер взаємовідносин, що описують стан митних відносин з вибраною для оцінювання державою, вплив якого може призвести до кризи в митних стосунках з цією державою.

У четвертому частковому процесі відбувається аналіз і встановлення рівня митного протистояння з країною, яка вибрана для оцінки. Це включає порівняння інтегрального рівня митної небезпеки $K_{ZM}(t)$ з встановленими нормативно пороговими значеннями, які визначають режими діяльності митних органів. На основі отриманих результатів порівняння формується рекомендація для особи, що приймає рішення, про необхідність встановлення або зміни режиму функціонування митних органів у контексті митного контролю.

У п'ятому частковому процесі задіяне моделювання сценаріїв для визначення оптимального режиму митного контролю, що корелює з інтегральним рівнем митної небезпеки. Цей етап передбачає використання автоматизованих систем управління, які допомагають у виборі відповідного режиму роботи митних органів, забезпечуючи адекватну реакцію на змінні умови і допомагаючи у деескалації митних загроз, як це показано на рис. 3.3.

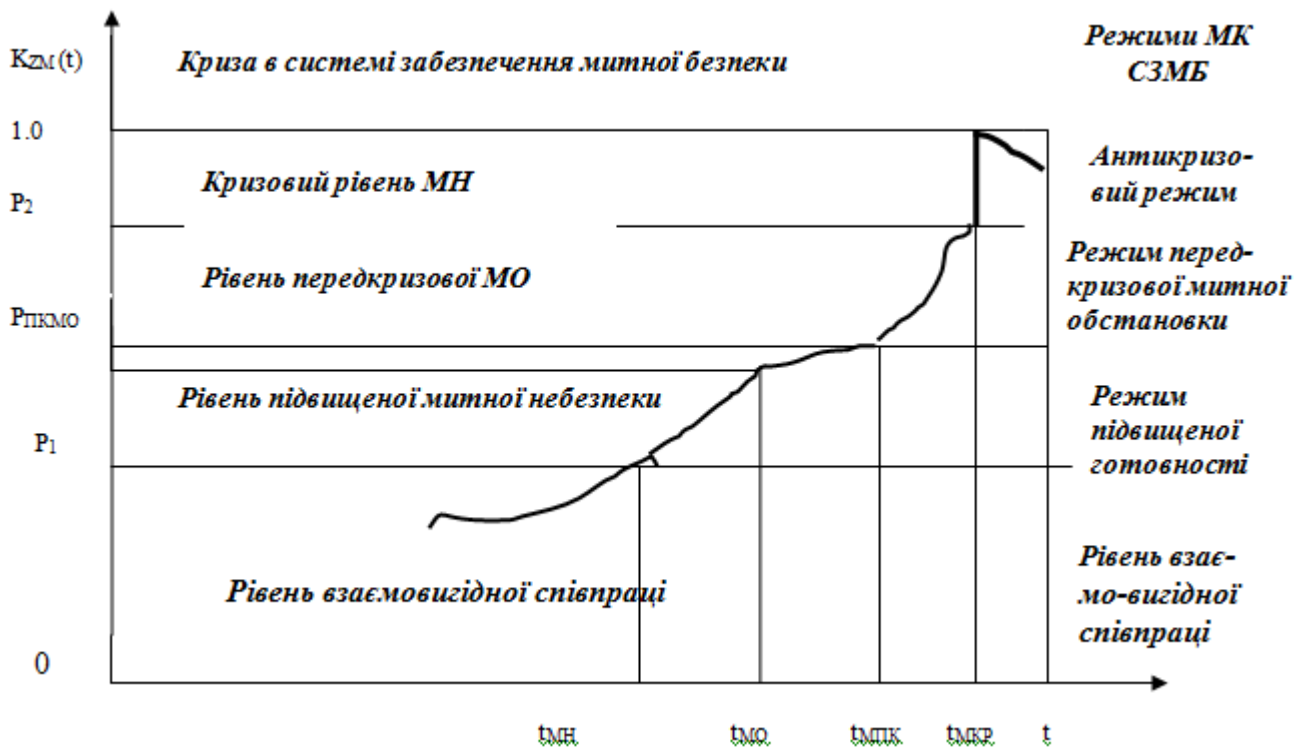


Рисунок 3.3 - До пояснення процесу адаптації системи забезпечення митної безпеки до інтегрального рівня митної небезпеки та вибору режиму митного контролю [7]

На основі експертного оцінювання митної обстановки (МО) встановлюються ключові пороги для реагування на зміни митної небезпеки. Ці пороги включають: P_1 — поріг підвищеної митної небезпеки; $РПКМО$ — поріг передкризової митної обстановки; та P_2 — поріг, що свідчить про настання кризи в митних відносинах з конкретною державою. Використовуючи порівняльний аналіз інтегрального рівня митної небезпеки з цими встановленими порогамі, формуються рекомендації оперативного реагування (ОПР) щодо адаптації режиму митного контролю.

Таким чином, при індексі $KZM(t)$, що дорівнює або менше за $P1$, рекомендується режим взаємовигідної співпраці. Якщо індекс перевищує $P1$, але не дотягує до РПКМО, слід ввести режим загострення митних відносин, що передбачає підвищену готовність митних органів. У випадку, коли індекс знаходиться між РПКМО та $P2$, актуальним стає режим передкризової митної обстановки. Нарешті, якщо індекс перевищує $P2$, варто перейти до антикризового режиму управління митними відносинами.

У шостому частковому процесі фахівці митного контролю займаються розробленням стратегій для деескалації митних небезпек і загроз. Це включає вибір між вже відомими ефективними методами та створенням нових підходів для мінімізації ризиків. Важливим аспектом є оцінювання прогнозованого ефекту від запроваджених заходів. При можливості, виконується незалежна зовнішня експертиза кожної пропозиції, щоб забезпечити їхню об'єктивність та ефективність. Також визначаються необхідні ресурси для імплементації обраних стратегій.

У сьомому частковому процесі відбувається перевірка адекватності впроваджених заходів з деескалації. Процес включає низку логічних процедур, які аналізують, чи достатньо знижено інтегральний рівень митної небезпеки до прийнятних порогів. В залежності від результатів оцінки, система забезпечення митної безпеки може бути налаштована на перехід до необхідного режиму функціонування, що забезпечує адекватну відповідь на змінені умови зовнішнього та внутрішнього середовища.

3.2. Пріоритети забезпечення митної безпеки держави у період воєнного стану та післявоєнного відновлення України

У зв'язку з участю в міжнародних економічних відносинах під час військових дій, Україна ініціювала економічні реформи з акцентом на протекціонізм та нову інвестиційну політику. Одночасно виникає потреба в оптимізації діяльності митних установ для вирішення ключових завдань. Ці

завдання включають: забезпечення регулярного та повного збору доходів від міжнародної торгівлі, підвищення ефективності контролю за експортом та імпортом товарів. Також передбачається активна участь у розробці та впровадженні регуляторних заходів зовнішньоекономічної діяльності, формування митної політики та підтримка розвитку національної економіки у співпраці з іншими державними структурами, а також забезпечення економічної, науково-технічної, продовольчої, екологічної та фінансової безпеки. Важливою складовою є також розробка зовнішньоторговельної політики для інтеграції в систему світових економічних зв'язків та ефективне протидіяння митним правопорушенням, злочинам у сфері митної безпеки, незаконному обігу наркотичних речовин, а також контрабанді шкідливих та небезпечних товарів [34; 35].

Аналіз діяльності митних органів в Україні виявляє актуальність вирішення завдань, зокрема, через необхідність модернізації Державної митної служби (ДМС). Ця потреба постає у зв'язку зі збільшенням обсягу та різноманітності зовнішньоекономічної діяльності та потребою адаптації до змінюваних вимог внутрішньої і міжнародної політики. Одним з кроків у напрямку вдосконалення є приведення роботи митниць у відповідність до міжнародних стандартів та норм.

Моніторинг сучасних технологій митного контролю підтверджує наявність позитивних зрушень, але водночас виявляє недоліки. Серед основних проблем — недостатня автоматизація системи митного контролю, що спричиняє зайві контакти між митницями та учасниками зовнішньоекономічної діяльності, відсутність індивідуалізованого підходу до перевірок, заснованого на ризику порушення митного законодавства, а також брак єдиної інформаційної системи для митних і інших контрольних органів, що могла б сприяти більш ефективній міжвідомчій взаємодії.

Ці виклики вимагають уваги при формулюванні митної політики та її реалізації. Важливо забезпечити, щоб митна політика була орієнтована на злагодження інтересів держави та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, особливо в частині досягнення високих економічних результатів. Ефективність

митної політики безпосередньо залежить від її здатності забезпечувати баланс між загальнообов'язковими нормами поведінки та можливістю досягнення компромісу між регуляторними вимогами держави та комерційними інтересами господарюючих суб'єктів [10].

Український уряд схвалив Національну стратегію доходів на період 2024–2030 років [25], що має на меті зміцнення національної економіки та фінансової стабільності. Розробка Стратегії відбулася за ініціативи Міністерства фінансів у співпраці з іншими державними органами та бізнес-спільнотою, а також за підтримки міжнародних партнерів, включаючи МВФ, Світовий банк та ОЕСР.

Основна ціль Стратегії полягає у підсиленні фіскальної спроможності країни, оновленні податкового та митного законодавства відповідно до стандартів ЄС, а також у стимулюванні постконфліктного відновлення і зростання економіки. Одним з ключових аспектів є удосконалення правоохоронної діяльності митних органів.

Національна стратегія включає заходи для посилення відповідальності за митні порушення. Раніше за незаконне переміщення товарів через митний кордон наступала лише адміністративна відповідальність. Проте, з ініціативи Президента Володимира Зеленського, який 28 грудня 2023 року підписав закон про криміналізацію контрабанди товарів та недостовірного декларування, з 1 липня 2024 року вводиться кримінальна відповідальність. Закон передбачає штрафи від 170 до 425 тисяч гривень за контрабанду товарів на суму від 7,57 до 15,14 мільйонів гривень, а за суми понад 15,14 мільйонів гривень — штраф у розмірі 850 тисяч гривень або позбавлення волі на термін до 11 років з конфіскацією майна.

З 1 липня 2024 року в Україні вступають в силу зміни до кримінального законодавства, які вводять кримінальну відповідальність за контрабанду товарів. Закон передбачає штрафи від 170 до 425 тисяч гривень за контрабанду товарів на суму від 7,57 до 15,14 мільйонів гривень. За контрабанду товарів вартістю понад 15,14 мільйона гривень законом передбачена відповідальність у вигляді штрафу в

850 тисяч гривень або позбавлення волі на термін до 11 років з конфіскацією майна.

Окремі положення стосуються підакцизних товарів, де за контрабанду вартістю від 1,136 до 2,271 мільйона гривень передбачено санкцію від штрафу у 340 тисяч гривень до 6 років позбавлення волі. За контрабанду підакцизних товарів вартістю понад 2,271 мільйон гривень санкції починаються від штрафу у 1,275 мільйона гривень і досягають 12 років ув'язнення з конфіскацією майна [25].

Водночас існує потреба в доопрацюванні національного законодавства про адміністративну відповідальність, щоб наблизити його до стандартів Європейського Союзу. Це включає запровадження гнучкішого механізму притягнення до відповідальності та індивідуалізацію адміністративних покарань для осіб, які порушують митні правила. Також потрібне удосконалення норм, що визначають порядок провадження у справах про порушення митних правил.

Обмежені повноваження митних органів порівняно з іншими правоохоронними структурами, як от відсутність можливості негласного збору інформації чи оперативного обміну даними з митними органами інших країн, значно ускладнюють ефективний збір доказів. Це призводить до ситуації, де відповідальність за митні правопорушення часто неють лише безпосередні виконавці, тоді як інші потенційно причетні особи (організатори, посібники) уникають покарання [37].

Коли митні органи України виявляють правопорушення, що мають ознаки кримінального злочину, вони зобов'язані інформувати відповідні правоохоронні структури для можливої реєстрації кримінальних проваджень. Це є частиною ширших зусиль з підвищення ефективності митниці, які вимагають додаткових організаційних та нормативно-правових ініціатив на державному рівні.

Значне поліпшення в діяльності митних органів можливе завдяки нововведенням, таким як кримінальна відповідальність за незаконне переміщення товарів через митний кордон, включаючи підакцизні товари. Ці заходи не тільки відповідають за незаконні дії, але й мають суттєвий превентивний та виховний

вплив, сприяючи зменшенню девіантної поведінки серед громадян і забезпечуючи повні надходження митних платежів.

Запровадження суворих покарань за контрабанду виступає як стримуючий чинник для потенційних порушників, спонукаючи до дотримання законодавства під час здійснення експортно-імпортних операцій. Ефективність таких заходів буде посилена, якщо митні органи отримають додаткові повноваження для проведення оперативно-розшукових дій (ОРД) та досудових розслідувань у справах про контрабанду.

Підсилення інституційної спроможності Державної митної служби визначається як пріоритет, на який регулярно звертають увагу представники Консультативної місії Європейського Союзу (EUAM), Місії EUBAM та інших міжнародних інституцій, що підкреслює важливість глобальної підтримки в реформах митної системи України.

В останніх звітах Всесвітньої митної організації, випущених у грудні 2022 року та серпні 2023 року, висловлюється нагальна необхідність внести зміни в повноваження Державної митної служби України, зокрема, дозволити їй проводити оперативно-розшукові дії та слідчу діяльність [6]. Міжнародний валютний фонд у своєму звіті також підкреслює, що поряд з криміналізацією товарної контрабанди, митниця повинна відігравати ключову роль у виявленні та переслідуванні контрабанди і інших серйозних злочинів у митній зоні.

Згідно з звітом Європейської комісії від листопада 2023 року, Україні рекомендується прийняти законодавство, яке забезпечує криміналізацію контрабанди великого масштабу і зміцнити адміністративний потенціал для його застосування. Комісія також вказує на важливість надання Держмитслужбі права проводити оперативно-розшукові дії для підвищення її ефективності та надання повноважень для проведення слідчих дій у справах про контрабанду [6].

Наділення митних органів правом на проведення оперативно-розшукових заходів значно посилить їх здатність виявляти та розслідувати правопорушення, пов'язані з контрабандою. Це не лише забезпечить швидке та якісне розслідування кримінальних правопорушень, але й дозволить виявити не тільки

виконавців, а й організаторів таких злочинів, що сприятиме загальному зміцненню правопорядку та законності в митній сфері.

Надання митним органам України всього спектру повноважень, від виявлення порушень через оперативно-розшукові дії до проведення досудового розслідування і передачі матеріалів до суду, є ключовим для ефективної боротьби з кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з незаконним переміщенням товарів. Реформи, спрямовані на вирішення цих питань, включають важливі кроки, такі як криміналізація контрабанди товарів і зміцнення безпекової функції Держмитслужби шляхом перетворення її в правоохоронний орган, що відповідає міжнародним стандартам.

До 2025 року заплановано ввести кримінальну відповідальність за контрабанду товарів, а до 2027 року — удосконалити систему адміністративної відповідальності за митні порушення та надати митним органам повноваження проводити оперативно-розшукові дії та досудові розслідування [25].

В контексті економічної та політичної ситуації в країні, контрабанда стає масштабним явищем, яке становить серйозну загрозу економічним інтересам держави. Це веде до втрати монополії держави на експорт та імпорт певних товарних груп, особливо вилучених з загального товарообігу, завдаючи збитків українським виробникам через зростання нелегального імпорту. Контрабанда також загрожує суспільній безпеці, особливо коли йдеться про нелегальне переміщення наркотиків, зброї, боєприпасів та інших небезпечних речовин. Таким чином, криміналізація контрабанди товарів має велике значення для посилення митної безпеки України.

ВИСНОВКИ

В рамках дослідження категорії "митна безпека держави" з'ясовано, що в економічній науці не існує єдиної визначеної інтерпретації цього поняття. Тракткування варіюються, починаючи з розуміння як "певний стан", як "рівень захищеності об'єкта від загроз", до "здатності до розвитку". Водночас існують і інші погляди, які включають в себе розгляд "фінансової безпеки як сукупності компонентів фінансової системи", "системи, що забезпечує стабільність" або "специфічного виду суспільно-економічних відносин", а також "характеристики можливих наслідків конфлікту".

Митна безпека є ключовою складовою економічної безпеки держави, що в свою чергу є частиною національної безпеки. Незважаючи на те, що в українській практиці розрахунку рівня економічної безпеки митну безпеку часто не виділяють як окрему категорію, взаємозв'язок митної та економічної безпеки є невід'ємним. Цей зв'язок особливо тісний, коли йдеться про фінансову та зовнішньоекономічну складові, що визначають стан захищеності митних інтересів держави на економічному рівні.

Дослідження стану митної безпеки в Україні підкреслює її значимість у контексті економічної безпеки країни, яка включає в себе фіскальні та регулюючі інструменти. Фіскальні інструменти, такі як частка митних платежів у доходах Державного бюджету, демонструють стабільність протягом останніх трьох років, відображаючи ефективність регулюючих заходів, спрямованих на захист національного виробника.

Ключовою задачею митної безпеки є також контроль за виявленням контрабанди на державних пунктах пропуску, що сприяє зменшенню обсягу тіньової економіки в країні. Ці дії забезпечують конкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників, допомагаючи їм конкурувати з імпортними товарами, та сприяють наповненню Державного бюджету через митні платежі.

Забезпечення фінансової безпеки є фундаментальним для стабільного розвитку держави та суспільства, відіграючи вирішальну роль у забезпеченні

фінансових інтересів та ефективному управлінні фінансовими ресурсами. Вона поділяється на шість категорій: бюджетну, грошово-кредитну, боргову, банківську, валютну безпеку та безпеку небанківського ринку, кожна з яких має важливе значення для функціонування фінансової системи країни.

Механізм управління фінансовою безпекою базується на правових засадах із завданням забезпечення стійкості та стабільності фінансового сектору, що включає всебічний моніторинг для виявлення загроз на ранніх етапах та розробку методів протидії.

Перед пандемією COVID-19 економіка України демонструвала тенденції до стабілізації з щорічним зростанням основних макроекономічних показників на 2-3%, вказуючи на важливість рішучих дій для подальшого підтримання та розвитку економічної стабільності країни.

У воєнний час, оперативне визначення і реагування на загрози фінансовій безпеці України набувають особливої актуальності. Саме своєчасне ідентифікація таких загроз може значно мінімізувати ризики та допомогти в розробці стратегії для зміцнення фінансової стабільності країни. 2022 рік показав суттєве погіршення показників фінансової безпеки, що зумовлено нестабільною ситуацією у країні, триваючими бойовими діями та невизначеністю щодо термінів їх завершення, що вносить значні ускладнення у можливість оцінки та прогнозування наслідків для фінансової системи.

Забезпечення фінансової безпеки під час воєнного стану вимагає від усіх суб'єктів господарювання та державних регуляторів активних трансформаційних кроків. Ці заходи пов'язані з необхідністю адаптації до змін, що відбуваються на ринку фінансових послуг через проблеми з ресурсним забезпеченням, включаючи втрати від порушення традиційних ланцюгів поставок та зміни у поведінці споживачів. Також, важливо розробити нову, адаптовану до воєнних реалій, систему фінансової безпеки, що включатиме нормативно-правове регулювання для стабілізації фінансового сектору та деталізацію загроз, які виникають під час воєнної агресії.

Забезпечення фінансової стійкості в таких умовах стає ключовим чинником не тільки для виживання економіки, але й для підтримки національної безпеки. Одним з головних завдань є не просто мінімізація поточних загроз, але й розроблення дієвих практичних заходів для виваженої політики щодо забезпечення довгострокової фінансової стійкості. У кінцевому підсумку, перемога України в цьому конфлікті буде визначальним фактором для забезпечення національної та фінансової безпеки країни в майбутньому.

Запровадження рекомендованих методів для забезпечення митної безпеки, заснованих на адаптації до різних рівнів митної небезпеки, дозволяє не тільки виявляти ці рівні, але й встановлювати конкретні порогові значення для кожного з них. Ці пороги визначають, який саме режим функціонування митної системи слід активувати: від режиму взаємовигідної співпраці до антикризового режиму. Такий підхід підвищує обґрунтованість управлінських рішень, оперативність реагування на митні та економічні загрози, а також ефективність використання ресурсів у системі забезпечення митної та економічної безпеки держави.

Фінансова безпека у 2024 році залишатиметься пріоритетною областю для забезпечення економічної стабільності держави. Високі фінансові ризики, особливо у сфері державних фінансів, потребуватимуть невідкладної уваги від державних органів. Зокрема, акцент буде зроблено на гарантуванні виконання фінансових зобов'язань держави, в тому числі через оптимізацію податкових та митних надходжень та бюджетних витрат. Важливим залишається питання підтримки стійкості пенсійної системи та стимулювання бізнес-сектору, а також залучення міжнародної фінансової підтримки для подолання поточних викликів.

Дослідження митної безпеки України в умовах посилення зовнішньоекономічних ризиків виявило парадоксальність у ролях митних органів: з одного боку, їм необхідно забезпечувати фіскальну та правоохоронну функції, що включає строгі митні перевірки, а з іншого — сприяти міжнародній торгівлі та захищати національних виробників. Ці дві ролі часто знаходяться у протиріччі, оскільки необхідність в суворому контролі може обмежувати торговельну активність та негативно впливати на бізнес-клімат.

За невиконання планових показників митних надходжень через зовнішні та внутрішні виклики, такі як економічні, політичні та адміністративні перешкоди, митні органи можуть вдаватися до зайвого тиску на законних учасників зовнішньоекономічної діяльності. Така практика може призвести до зменшення економічної активності та відтоку капіталу, що в свою чергу погіршує економічний стан країни.

В умовах збройного конфлікту та воєнного стану, митна безпека вимагає особливої уваги до адаптації митних процедур. Військові дії та міждержавні торговельні суперечки вплинули на потребу перегляду організаційних та правових аспектів роботи митних служб. Необхідно переорієнтувати зусилля на боротьбу з незаконним імпортом та посилити контроль за сплатою митних платежів, що включає оновлення нормативно-правової бази.

Для забезпечення ефективної митної безпеки та відповіді на зовнішньоекономічні виклики, необхідно удосконалити систему контролю, використовувати інноваційні підходи до митного оформлення, а також гарантувати чіткість та прозорість митних процедур. Це дозволить зменшити тіньову економіку, підвищити рівень довіри до митних органів та забезпечити стійкість національної економіки.

Організація митних процедур під час воєнного стану, навіть з урахуванням вже реалізованих заходів, продовжує бути критично важливою. Воєнні умови вносять значні корективи у функціонування митної системи, підвищуючи вимоги до її оперативності, ефективності та гнучкості. Так, реформування митної справи та упорядкування митних процедур стають пріоритетними завданнями, особливо в контексті післявоєнної відбудови України.

Під час воєнного стану доцільно мобілізувати весь доступний потенціал митної служби, використовуючи його не тільки для невідкладного реагування на виклики, але й як фундамент для відновлення та стабілізації соціально-економічних процесів в країні. Це включає забезпечення безперервного руху товарів необхідних для оборони країни та підтримки цивільного населення, а

також ефективне адміністрування митних платежів, які є важливими для фінансування державних потреб у період кризи.

Важливим аспектом є також розробка й впровадження гнучких процедур, які можуть швидко адаптуватися до змінюваних умов та забезпечити надійний захист національної економіки. Митна служба має зосередити увагу на вдосконаленні інформаційних систем, забезпеченні транспарентності та відповідності міжнародним стандартам, що зможе підвищити довіру з боку міжнародних партнерів та залучити необхідну підтримку для відновлення країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення 21.02.2024)
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення 21.02.2024)
3. Про національну безпеку. Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 21.02.2024)
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 січня 2024 року "Про невідкладні заходи із забезпечення економічної безпеки на період дії правового режиму воєнного стану". Указ Президента України №21/2024 URL <https://www.president.gov.ua/documents/212024-49521>(дата звернення 11.03.2024)
5. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 року № 1277. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення 21.02.2024)
6. Аав Е., Надь Я., Койду У.. Україна: Митна реформа в Національній стратегії доходів. МВФ. Вересень 2023 року.
7. Богданович В., Марко І., Яковлева Т., Насенко С. Рекомендації щодо забезпечення митної безпеки на основі адаптації до інтегрального рівня митної небезпеки. *Social development & Security*. 2021. Vol. 11, Iss. 6. С. 108-117

8. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти : монографія. Дніпропетровськ : Акад. митної служби України, 2009. 552 с.
9. Білінець М.Ю. Митна безпека в системі економічної безпеки держави та її оцінка *Ефективна економіка*. 2022. № 12. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2022_12_28 (дата звернення 21.02.2024)
- 10.Бондаренко Є.П., Угрін В.В., Кекіш І.П. Пріоритети забезпечення митної безпеки держави у період воєнного стану та післявоєнного відновлення України. *Економіка та суспільство*, 2022. Вип.. 45. . URL <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-87> (дата звернення 21.02.2024)
- 11.Бороденко Т.М. Європейський вектор в митному адмініструванні України. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки* 2023. № 24. С.132-139.
12. Бороденко Т.М. Митна безпека України та її забезпечення в сучасних умовах. *International security studios: managerial, technical, legal, environmental, informative and psychological aspects. International collective monograph. Volume II. Zenodo*. 2024. С. 72-100
13. Бороденко Т.М., Гапонюк М.А., Адміністрування митних платежів: аналіз сучасного стану та шляхи вирішення ключових викликів. *Ефективна економіка*. 2024. №2. URL:<https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.2.77> (дата звернення 03.02.2024 р.)
14. Бороденко Т.М., Левченко К.М. Митна політика України в умовах повномасштабної війни. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. № 27. С.97-102
- 15.Костяна О.В. Митна безпека: її сутність і місце в системі національної безпеки держави. *Бізнес Інформ*. 2020. №11. С. 76–82.
- 16.Крисоватий А.І. Сучасні виклики забезпечення митної безпеки в Україні :монографія. Тернопіль, 2020. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/> (дата звернення 29.03.2024).
- 17.Кузьмінська О. Сутність фінансової безпеки як об'єкта аналізу.*Світ фінансів*. 2022. №4 (73). С. 184-192.

18. Мартинюк В.П. Оцінка фіскального потенціалу митної системи України. *Світ фінансів*. 2010. № 1. С. 44–55.
19. Мелих О. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення. *Економічний аналіз*. 2013. Випуск 12. Ч. 3. С. 266-272.
20. Найденко О.Є., Резнікова Є.С. Боротьба з контрабандою як один із методів забезпечення митної безпеки держави. *Modern economics*. 2019. № 17. С. 172-176.
21. Новікова К.І. Глобалізаційні виклики митній безпеці держави. *Вісник Запорізького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2012. № 4. С. 174–180.
22. Основні завдання та функції управління організації митного контролю. Державна фіскальна служба України. URL: <http://lv.sfs.gov.ua/okremistorinki/struktura/132906.html> (дата звернення: 01.03.2024).
23. Острікова Т.Г. Місце і роль авторизованого економічного оператора в системі інструментів забезпечення митної безпеки. *Право України*. 2021. № 3. С. 157-168.
24. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 29.03.2024).
25. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/> (дата звернення: 26.03.2024).
26. Пашко П. В., Пісной П. Я. Митна політика та митна безпека України. *Фінанси України*. 2006. № 1. С. 74–85.
27. Полторак А. С. Теоретична концептуалізація фінансової безпеки держави. *Фінансовий простір*. 2020. № 4 (40). С.28-42.
28. Проценко Т. Правове регулювання адміністрування податків і митних платежів : дисертація. Київ, 2008. 36 с.
29. Разумей М. М. Зовнішньоторговельна безпека держави: управлінський аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2010. № 2. С. 18–26.

30. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/984_009-13#Text (дата звернення: 26.03.2024).
31. Романів В.В. Дорошенко Н.О. Фінансова безпека України. Економіка, управління та адміністрування. 2019. №4 (90). С. 230-235.
32. Ружицький І.Ю. Теоретико-концептуальні засади інституційного забезпечення економічної безпеки України : монографія. Чернігів : НУ “Чернігівська політехніка”, 2021. 298 с.
33. Свірко С.В. Механізми державного управління бюджетною безпекою : монографія. Житомир : Вид. О.О. Євенок, 2021. 436 с.
34. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>. (дата звернення: 26.03.2024).
35. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року, затверджена Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3472021-39613> (дата звернення: 26.03.2024).
36. Управління державними фінансами: фіскальні правила, ризики, міжнародні стандарти / за ред. Т. І. Єфименко ; ДННУ “Акад. фін. управління”. Київ, 2019. 496 с.
37. Фінансова безпека України: інструменти і стратегії формування : монографія / О. М. Підхомний; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. - Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. - 319 с
38. Шевчук С. В. Аналіз теоретико-методологічних підходів визначення поняття «митні інтереси». *Економіка та держава*. 2018. № 10. С. 42–48.
39. Global Competitiveness Report 2021 | World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2021> (дата звернення: 26.03.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А1 -Систематизація підходів до трактування сутності поняття «фінансова безпека»

№ з/п	Автор	Визначення
Безпека як «певний стан» системи		
1.	Приходько В. [13, с. 8]	Стан фінансової, грошово-кредитної, бюджетної, валютної, банківської й податкової системи, який може забезпечити ефективне функціонування держави, підтримуючи її економічну стійкість у глобальному середовищі -
2.	Шлемко В., Бінько І. [17, с. 44]	Стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання
3	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України □ 14 □	Стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни
4	Бударіна Н. □ 2, с. 77-78 □	Стан фінансово-кредитної сфери держави, яка характеризується збалансованістю і якістю фінансових інструментів, стабільністю до внутрішніх і зовнішніх негативних факторів, здатністю забезпечити достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання
5	Єрмошенко М. [6]	Стан фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, доступні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання і населення загалом – ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток
6	Фещенко В., Барановський О. [16, с. 1]	Стан захищеності життєво важливих (ключових) інтересів держави, регіонів, підприємницьких структур та громадян у фінансовій сфері від впливу широкого кола негативних чинників (загроз)

Продовження таблиці А1

№ з/п	Автор	Визначення
7	Койло В.[8, с. 81]	Стан фінансової системи, який демонструє ступінь захищеності фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення суспільних потреб та виконання наявних зобов'язань, а також захищеність інтересів суб'єктів на усіх рівнях фінансових відносин від внутрішніх та зовнішніх загроз, а також забезпечує фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку та її стійкість до фінансових шоків
Безпека як «рівень захищеності» системи від загроз		
8	Мелих О. [10, с. 267-268]	Захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин; певний рівень фінансової незалежності, стабільності і стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці
9	Столяренко О., Лужецька І., Сорочинська М. [15, с. 305]	Одна з важливих складових економічної безпеки, яка забезпечує захищеність інтересів держави у фінансовій сфері (бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем) та її захищеність від внутрішніх та зовнішніх загроз
10	Барановський О. [1, с. 3]	Ступінь захищеності фінансових інтересів; рівень забезпеченості суб'єктів усіх рівнів управління фінансовими ресурсами; стан складових фінансового ринку; якість фінансових інструментів і послуг; стан фінансових потоків в економіці, що дозволяє вважати її одним з найважливіших системоутворюючих елементів економічної безпеки держави
Безпека як «здатність розвитку» системи		
11	Марина А. [9, с. 23]	Здатність фінансової системи держави та її складових елементів залучатися до світового фінансового простору для забезпечення динамічного розвитку фінансових відносин суб'єктів господарської діяльності як в середині країни так і за її межами, створення сприятливих умов та необхідних фінансових ресурсів для розширеного відтворення, економічного росту країни та підвищення добробуту населення із збереженням невразливості та стійкості для негативного, дестабілізуючого та руйнівного впливу факторів та чинників зовнішнього середовища
12	Геєць В. [4, с. 64]	Стабільний розвиток фінансової системи країни та її стійкість до потенційно негативного впливу зовнішніх і внутрішніх шоків
Інші підходи до трактування терміну «фінансова безпека держави»		
13	Бурлуцький С., Бурлуцька С. [3, с. 17]	Сукупність компонентів фінансової системи, спосіб взаємодії яких створює сприятливі фінансові умови для функціонування соціально-економічної системи

Продовження таблиці А1

№ з/п	Автор	Визначення
14	Микитюк І.С. [11]	Система, яка забезпечує стабільність фундаментальних фінансових відносин та пропорцій розвитку держави, які формують захищеність її фінансових інтересів
15	Калач Г. [7]	Специфічний вид суспільно-економічних відносин, які виникають між державою та суб'єктами соціально-економічних відносин щодо забезпечення оптимального стану фінансової системи держави та захисту її національних інтересів в умовах функціонування глобальної фінансової системи
16	Підхомний О. [12, с. 42]	Здатність уникати прояву загроз, що можуть спричинити фінансові втрати; рівень етики й компетентності її населення і, насамперед, посадових осіб у справі уникнення несправедливого та неефективного розподілу фінансових ресурсів; узагальнена характеристика можливих наслідків конфлікту інтересів учасників фінансових угод

Додаток Б

Таблиця Б1 - Підходи до визначення категорії «митна безпека»

Автор(-и) / Джерело	Визначення терміна «митна безпека»
Митний кодекс України	Стан захищеності митних інтересів України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи
О. Камчатна [3]	Стан захищеності митного кордону України й інтересів держави у сфері митної справи. Причому стан захищеності має забезпечувати переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів, а також проведення відповідних митних процедур (митний контроль, митне оформлення і регулювання)
М. Губа [2]	Стан захищеності митних інтересів України, який забезпечується завдяки ефективній реалізації державної податкової політики та політики в галузі державної митної справи, характеризується надійним функціонуванням митної системи, безпечністю митного простору країни, відкритістю національної економіки та прийнятним рівнем експортно- імпоротної залежності держави та ґрунтується на врахуванні фінансово-регуляторних пріоритетів країни та інтересів платників митних платежів
М. Левко [4]	Захищеність митних інтересів суб'єктів господарювання, держави та міжнародної спільноти, за якої забезпечуються сталий розвиток, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам у митній сфері та інших сферах державного управління в разі виникнення негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам, нейтралізація яких входить до компетенції митних органів
П. Пашко, П. Пісной [7]	Стан захищеності економічних інтересів держави в митній галузі, який дає можливість у різних зовнішніх і внутрішніх умовах незалежно від будь-яких загроз забезпечити: а) переміщення через митний кордон товарів і транспортних засобів; б) здійснення митного регулювання, пов'язаного із установленням і справлянням податків і зборів; в) застосування процедур митного контролю та митного оформлення із застосуванням заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання; г) проведення боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, а також виконання інших покладених на митні органи завдань шляхом ефективної реалізації митної справи
П. Пашко [8]	Система ефективних економічних, правових, політичних та інших заходів держави у митній сфері, мета якої полягає в досягненні усталеної та передбачуваної роботи митної служби, достатнього рівня сприяння ЗЕД у нестабільних внутрішніх і зовнішніх умовах
І. Новосад [6]	Невід'ємна складова системи економічної безпеки, що відіграє важливу роль у захисті національних економічних інтересів у сфері зовнішньоекономічної діяльності

Продовження таблиці Б1

Автор(-и) / Джерело	Визначення терміна «митна безпека»
Н. Гавловська, О. Осадчук, Є. Рудніченко [1]	Комплекс ефективних економічних, правових, політичних та інших заходів держави із захисту інтересів народу та держави в митній сфері. Вона відіграє важливу роль у системі економічної безпеки держави загалом і фінансової безпеки зокрема, тому що орієнтована на гарантування економічних інтересів у зовнішньоекономічній та фінансовій сферах водночас

Таблиця В1 - Індикатори фінансової безпеки держави та їхні порогові значення згідно з Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України від 29.10.2013

9.1. Банківська безпека			
№	Параметр	Визначення	Джерело
.1.1	Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, відсотків	прострочена заборгованість за кредитами, млн. гривень / кредити надані, млн. гривень x 100	Основні показники діяльності банків України, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798
.1.2	Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, відсотків	кредити, надані резидентам, млн. гривень / депозити, залучені депозитними корпораціями від резидентів, млн. гривень x 100	Грошово-кредитна статистика, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44579
.1.3	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, відсотків	-	- " -
.1.4	Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	(кредити, надані резидентам строком від 1 до 5 років, млн. гривень + кредити, надані резидентам строком понад 5 років, млн. гривень) / (депозити, залучені від резидентів строком від 1 до 5 років, млн. гривень + депозити, залучені від резидентів строком понад 5 років, млн. гривень)	- " -
.1.5	Рентабельність активів, відсотків	-	Основні показники діяльності банків України, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798

Продовження таблиці В1

№	Параметр	Визначення	Джерело
.1.6	Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, відсотків	-	Звітна форма та довідкові дані з компіляції індикаторів фінансової стійкості, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44575
.1.7	Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, відсотків	обсяг активів п'яти найбільших банків за розмірами активів, млн. гривень / активи банків, усього, млн. гривень	Дані фінансової звітності банків України, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097
9.2. Безпека небанківського фінансового ринку			
.2.1	Рівень проникнення страхування (страхові премії до ВВП), відсотків	валові страхові премії, млн. гривень / ВВП, млн. гривень x 100	Основні показники страхового ринку, Нацкомфінпослуг [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/734.html
.2.2	Рівень капіталізації лістингових компаній, відсотків ВВП	-	Звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, НКЦПФР [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nssmc.gov.ua/activities/annual
.2.3	Рівень волатильності індексу Першої фондової торговельної системи (далі - ПФТС), кількість критичних відхилень (-10 відсотків)	, де при T_p ПФТС = індекс ПФТС _t / індекс ПФТС _{t-1} x 100, t - кожна п'ятниця періоду	Індекс ПФТС (історія), ПФТС [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.pfts.com/uk/shares-indexes/?firstDate=13.12.2010&lastDate=13.01.2013
.2.4	Частка надходжень страхових премій трьох найбільших страхових компаній у загальному обсязі надходжень страхових премій (крім страхування життя), відсотків	обсяг надходжень страхових премій трьох найбільших страхових компаній (крім страхування життя), млн. гривень / загальний обсяг надходжень страхових премій, млн. гривень	Основні показники страхового ринку, Нацкомфінпослуг [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.dfp.gov.ua/734.html

Продовження таблиці В1

№	Параметр	Визначення	Джерело
9.3. Боргова безпека			
.3.1	Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, відсотків	обсяг державного та гарантованого боргу, млн. гривень / ВВП, млн. гривень x 100	Статистичні матеріали по стану державного боргу України, Мінфін [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=325755 експрес-випуск "Валовий внутрішній продукт України" (видання Держстату)
.3.2	Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, відсотків	обсяг валового зовнішнього боргу, млн. доларів США x середній курс гривні до долара США / ВВП, млн. гривень x 100	Валовий зовнішній борг України, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44466 експрес-випуск "Валовий внутрішній продукт України" (видання Держстату) Середній курс гривні, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44446
.3.3	Середньозважена дохідність облігацій внутрішньої державної позики (далі - ОВДП) на первинному ринку, відсотків	-	Дохідність ОВДП на первинному ринку, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44580
.3.4	Індекс EMBI (Emerging Markets Bond Index) + Україна	-	Група індексів: EMBI+, Інформаційне агентство Cbonds [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.cbonds.info/ua/rus/index/index_detail/group_id/1/
.3.5	Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, відсотків	обсяг офіційних резервних активів, млн. доларів США / обсяг валового зовнішнього боргу, млн. доларів США x 100	Огляд депозитних корпорацій, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44579 Валовий зовнішній борг України, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44466

Продовження таблиці В1

№	Параметр	Визначення	Джерело
9.4. Бюджетна безпека			
.4.1	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, відсотків	дефіцит державного бюджету, млн. гривень / ВВП, млн. гривень x 100	Показники виконання Державного бюджету України, Мінфін [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=77643 експрес-випуск "Валовий внутрішній продукт України" (видання Держстату)
.4.2	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, відсотків до ВВП	(дефіцит сектору загальнодержавного управління, млн. гривень - дефіцит зведеного бюджету, млн. гривень) / ВВП x 100	Показники виконання Державного бюджету України, Мінфін [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=77643 World economic outlook, Міжнародний валютний фонд [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=29 експрес-випуск "Валовий внутрішній продукт України" (видання Держстату)
.4.3	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, відсотків	доходи зведеного бюджету, млн. гривень / ВВП, млн. гривень x 100	World economic outlook, Міжнародний валютний фонд [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=29 експрес-випуск "Валовий внутрішній продукт України" (видання Держстату)
.4.4	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, відсотків	(обслуговування державного боргу, млн. гривень + погашення державного боргу, млн. гривень) / доходи державного бюджету, млн. гривень x 100	Показники виконання Державного бюджету України, Мінфін [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=77643

Продовження таблиці В1

№	Параметр	Визначення	Джерело
9.5. Валютна безпека			
.5.1	Індекс зміни офіційного курсу національної грошової одиниці до долара США, середній за період	офіційний курс національної грошової одиниці до долара США у поточному періоді, середній за період / офіційний курс національної грошової одиниці до долара США у відповідному періоді попереднього року, середній за період	Середній курс гривні, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44446
.5.2	Різниця між форвардним і офіційним курсом гривні, гривень	офіційний курс національної грошової одиниці до долара США, станом на кінець періоду - форвардний курс національної грошової одиниці до долара США, станом на кінець періоду	Обмінний курс, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44446 Група індексів: NDF UAH/USD [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.cbonds.info/ua/rus/index/index_detail/group_id/118/
.5.3	Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту	-	Монетарний огляд, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58037
.5.4	Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, відсотків	кредити, надані резидентам у іноземній валюті, млн. гривень / кредити, надані резидентам, млн. гривень x 100	Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України), Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65833&cat_id=44578
.5.5	Сальдо купівлі-продажу населенням іноземної валюти, млрд. доларів США	обсяг валюти, проданої населенню, млрд. доларів США - обсяг валюти, купленої банками в населення, млрд. доларів США	Основні тенденції валютного ринку, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58039
.5.6	Рівень доларизації грошової маси, відсотків	(переказні депозити в іноземній валюті, млн. гривень + інші депозити в іноземній валюті, млн. гривень + цінні папери, крім акцій в іноземній валюті, млн. гривень) / грошова маса (M3) x 100	Огляди депозитних корпорацій, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44579

Продовження таблиці В1

№	Параметр	Визначення	Джерело
9.6. Грошово-кредитна безпека			
.6.1	Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси (M0/M3), відсотків	готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями (M0), млн. гривень / грошовий агрегат M3 (грошова маса), млн. гривень x 100	Огляди депозитних корпорацій, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44579
.6.2	Різниця між процентними ставками за кредитами, наданими депозитними корпораціями у звітному періоді, та процентними ставками за депозитами, залученими депозитними установами (крім Національного банку), відсоткових пунктів	процентні ставки за кредитами, наданими резидентам, відсотків - процентні ставки за депозитами, залученими депозитними корпораціями від резидентів, відсотків	Процентні ставки рефінансування банків Національним банком України, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44580
.6.3	Рівень середньозваженої процентної ставки за кредитами, наданими депозитними корпораціями (крім Національного банку) в національній валюті, відносно індексу споживчих цін, відсоткових пунктів	середньозважена процентна ставка за кредитами, наданими депозитними корпораціями (крім Національного банку) в національній валюті, відсотки - індекс споживчих цін (до відповідного періоду попереднього року)	Процентні ставки рефінансування банків Національним банком України, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44580 експрес-випуск "Індекси цін" (видання Держстату)
.6.4	Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, у загальній структурі кредитів, наданих резидентам	споживчі кредити, надані домогосподарствам / кредити, надані резидентам x 100	Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України), Національний банк: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65833&cat_id=44578

Продовження таблиці В1

№	Параметр	Визначення		Джерело
.6.5	Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів (скорегований на курсову різницю), відсотків	кредити, надані в іноземній валюті на термін понад 5 років / офіційний курс національної грошової одиниці до долара США у поточному періоді, середній за період / офіційний курс національної грошової одиниці до долара США у відповідному періоді попереднього року, середній за період + кредити, надані в національній валюті / кредити, надані резидентам x 100		Кредити, надані депозитними корпораціями (крім Національного банку України), Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65833&cat_id=44578 Середній курс гривні, Національний банк [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44446
.6.6	Загальний обсяг вивезення фінансових ресурсів за межі країни, млрд. доларів США	-	розрахунки Мінекономрозвитку відповідно до Тимчасової методики комплексної оцінки обсягів непродуктивного відпливу (вивезення) фінансових ресурсів за межі України (наказ Мінекономіки від 05.05.2008 № 149)	

Таблиця Д1 - Вагові коефіцієнти для розрахунку субіндексів фінансової безпеки

9. Фінансова безпека		
9.1. Банківська безпека		
	Визначення параметру	Значення
.1.1	Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, відсотків	0,151
.1.2	Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, відсотків	0,1425
.1.3	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, відсотків	0,1371
.1.4	Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	0,1487
.1.5	Рентабельність активів, відсотків	0,1496
.1.6	Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, відсотків	0,1359
.1.7	Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, відсотків	0,1351
9.2. Безпека небанківського фінансового ринку		
.2.1	Рівень проникнення страхування (страхові премії до ВВП), відсотків	0,3496
.2.2	Рівень капіталізації лістингових компаній, відсотків ВВП	0,3295
.2.3	Рівень волатильності індексу ПФТС, кількість критичних відхилень (-10 відсотків)	0,1278
.2.4	Частка надходжень страхових премій трьох найбільших страхових компаній у загальному обсязі надходжень страхових премій (крім страхування життя), відсотків	0,1931
9.3. Боргова безпека		
.3.1	Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, відсотків	0,2195
.3.2	Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, відсотків	0,2214
.3.3	Середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку, відсотків	0,183
.3.4	Індекс EMBI+Україна	0,1778
.3.5	Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, відсотків	0,1983
9.4. Бюджетна безпека		
.4.1	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, відсотків	0,2671
.4.2	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, відсотків ВВП	0,2482
.4.3	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, відсотків	0,2203
.4.4	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, відсотків	0,2644

Продовження таблиці Д1

№	Визначення параметру	Значення
9.5. Валютна безпека		
9.5.1	Індекс зміни офіційного курсу національної грошової одиниці до долара США, середній за період	0,1775
9.5.2	Різниця між форвардним і офіційним курсом гривні, гривень	0,1505
9.5.3	Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту	0,1801
9.5.4	Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, відсотків	0,1496
9.5.5	Сальдо купівлі-продажу населенням іноземної валюти, млрд. доларів США	0,1657
9.5.6	Рівень доларизації грошової маси, відсотків	0,1767
9.6. Грошово-кредитна безпека		
9.6.1	Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси (M0/M3), відсотків	0,1615
9.6.2	Різниця між процентними ставками за кредитами, наданими депозитними корпораціями у звітному періоді, та процентними ставками за депозитами, залученими депозитними установами (крім Національного банку), відсоткових пунктів	0,1697
9.6.3	Рівень середньозваженої процентної ставки за кредитами, наданими депозитними корпораціями (крім Національного банку) в національній валюті, відносно індексу споживчих цін, відсоткових пунктів	0,1725
9.6.4	Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, в загальній структурі кредитів, наданих резидентам	0,1523
9.6.5	Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів (скорегований на курсову різницю), відсотків	0,1697
9.6.6	Загальний обсяг вивезення фінансових ресурсів за межі країни, млрд. доларів США	0,1743

Таблиця Е1 - Вагові коефіцієнти розрахунку інтегрованого показника фінансової безпеки

	Субіндекси фінансової безпеки	Значення вагового коефіцієнта
.1	Банківська безпека	0,1723
.2	Безпека небанківського фінансового ринку	0,1068
.3	Боргова безпека	0,1746
.4	Бюджетна безпека	0,2023
.5	Валютна безпека	0,1686
.6	Грошово-кредитна безпека	0,1753

Таблиця Ж1 - Загальна характеристика показника фінансової безпеки держави та її складових

Індикатор	2017	2018	2019	2020	2021
Банківська безпека					
Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, %	5	3	8	1	0
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті	09	17	3	8	9
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	9	8	9	8	7
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів					
Рентабельність активів, %	2				
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, %	8	3	1	7	9
Частка активів 5-ти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	0	0	1	9	3
Інтегральний показник банківської безпеки	8	9	6	2	0
Безпека небанківського фінансового ринку					
Рівень проникнення страхування (страхові премії до ВВП), %					
Рівень волатильності індексу ПФТС, кількість критичних відхилень (-10%)					
Рівень капіталізації лістингових компаній, відсотків ВВП	,6	,2	,04	,03	,04
Частка надходжень страхових премій 3-х найбільших страхових компаній у загальному обсязі надходжень страхових премій (окрім страхування життя), %	1	5	4	6	7
Інтегральний показник безпеки небанківського фінансового ринку	0	2	2	6	4
Боргова безпека					
Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, %	2	1	0	1	9
Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %	03	8	9	1	0
Середньозважена дохідність облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) на первинному ринку, %	5	8	7	0	1
Індекс EMBI+Україна	64	33	92	51	68
Відношення офіційних міжнародних резервів до валового зовнішнього боргу, %	6	8	1	3	4
Інтегральний показник боргової безпеки	4	3	9	8	2

Продовження таблиці Ж1

Індикатор	2017	2018	2019	2020	2021
юджетна безпека					
Відношення дефіциту, профіциту державного бюджету до ВВП, %	2	2	2	5	0
Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, у % до ВВП		0,2			7
Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	4	3	2	3	2
Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, %	0	8	6	7	01
Інтегральний показник бюджетної безпеки	5	7	9	2	3
Валютна безпека					
Індекс зміни офіційного курсу національної грошової одиниці до долара США, середній за період	04	02	5	04	01
Валові міжнародні резерви України, у місяцях імпорту					
Частка кредитів в іноземній валюті у загальному обсязі наданих кредитів, %	4	3	7	7	7
Сальдо купівлі-продажу населенням іноземної валюти, млрд. доларів США					
Рівень доларизації грошової маси, %	2	9	9	7	8
Інтегральний показник валютної безпеки	2	8	4	0	7
Грошово-кредитна безпека					
Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси (M0/M3),	7	8	7	8	6
Різниця між процентними ставками за кредитами, наданими депозитними корпораціями у звітному періоді резидентам України, та процентними ставками за депозитами, залученими депозитними установами, в.п.					2
Рівень середньозваженої процентної ставки за кредитами, наданими депозитними корпораціями (крім Національного банку) в національній валюті, відносно індексу споживчих цін, в. п.			2	1	4
Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, у загальній структурі кредитів, наданих резидентам	2	4	8	8	3
Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів (скорегований на курсову різницю), %	6	2	0	8	9
Обсяг легального відпливу фінансових ресурсів за межі країни, млрд. дол. США	0	2	4	1	2
Фінансова безпека	0	5	2	0	2

